

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет права та міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин та міжнародного права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
_____ О.Б.Жильцов
« 16 » _____ 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Міжнародна інформація:
Змістовий модуль: ОСНОВИ МІЖНАРОДНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ
ВІДНОСИН

спеціальності	291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
освітнього рівня	першого (бакалаврського)
освітньої програми	291.00.01 Суспільні комунікації

Київ – 2019

Робоча програма навчальної дисципліни **Основи міжнародних інформаційних відносин** для студентів галузі знань 29 «Міжнародні відносини»; спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»; освітньої програми 291.00.01 «Суспільні комунікації» – 48 с.

Розробник: **Виговська Ольга Сергіївна**, завідувач науково-дослідної лабораторії інтернаціоналізації вищої освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат політичних наук

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин та міжнародного права

Протокол від 31.01. 2019 р. № 8

Завідувач кафедри _____ (підпис) (І.В. Жалоба)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми _____ Регіональні студії та Суспільні комунікації)

(назва освітньої програми)

7.10. 2019 р.

Керівник освітньої програми _____ (підпис) (І.В. Жалоба)

Робочу програму перевірено

04.03. 2019 р.

Заступник декана _____ (підпис) (А.Ю. Нашинець-Наумова)

Пролоновано:

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
Міжнародна інформація	
<i>Вид дисципліни</i>	обов'язкова
<i>Мова викладання, навчання та оцінювання</i>	українська
<i>Загальний обсяг кредитів / годин</i>	18 / 540
<i>Курс</i>	2
<i>Семестр</i>	3, 4
<i>Кількість змістових модулів з розподілом</i>	4
<i>Обсяг кредитів</i>	18
<i>Обсяг годин, в тому числі:</i>	540
<i>Аудиторні</i>	252
<i>Модульний контроль</i>	36
<i>Семестровий контроль</i>	60
<i>Самостійна робота</i>	192
<i>Форма семестрового контролю</i>	Екзамен
Змістовий модуль «Практикум з інформаційно-аналітичної діяльності»	
<i>Курс</i>	2
<i>Семестр</i>	3, 4
<i>Обсяг кредитів</i>	7
<i>Обсяг годин, в тому числі:</i>	210
<i>Аудиторні</i>	98
<i>Модульний контроль</i>	14
<i>Семестровий контроль</i>	25
<i>Самостійна робота</i>	73
<i>Форма семестрового контролю</i>	Екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є: формування у студентів теоретично систематизованих та емпірично аргументованих знань щодо особливостей функціонування сучасних міжнародних інформаційних відносин в умовах становлення інформаційного суспільства та набуття ними здатності до використання у практичній діяльності сукупності знань, професійних методів і прийомів у галузі інформації та комунікації для осмислення та моделювання інформаційної політики України з урахуванням викликів і загроз, що існують нині у міжнародному інформаційному просторі.

Програму навчальної дисципліни «Основи міжнародних інформаційних відносин» укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати студент відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу з дисципліни «Основи міжнародних інформаційних відносин», необхідне методичне забезпечення, складові й технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Завдання:

- ознайомити студентів з основними поняттями та ключовими проблемами теорії та практики міжнародних інформаційних відносин в умовах становлення інформаційного суспільства;
- критично проаналізувати та систематизувати інформаційні стратегії й тактики провідних держав світу та визначити роль міжнародних організацій у формуванні міжнародних інформаційних відносин;
- обґрунтувати характерні особливості інституційних основ обміну інформацією та проаналізувати тенденції розвитку глобальної інфоетики;
- визначити політико-правове підґрунтя сучасних міжнародних інформаційних відносин та виявити фактори, що визначають функціонування інформаційних потоків як національного, так й іноземного походження;
- вивчити новітні інформаційні засоби та інструменти здійснення зовнішньої політики на міжнародній арені й виробити навички щодо використання зовнішньополітичних комунікативних технологій у міжнародних інформаційних відносинах;
- виробити вміння щодо інформаційного супроводу у прийнятті рішень політичного характеру, організації та мотивації учасників політичного процесу для врегулювання міжнародних конфліктів та кризових ситуацій;
- дослідити методики виявлення тенденцій розвитку міжнародних відносин в інформаційному суспільстві із застосуванням прогностичної складової.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни **студенти мають оволодіти знаннями про:**

- основні поняття, терміни та категорії, що складають суть теорії міжнародних інформаційних відносин;
- зміст концепцій, доктрин, стратегій й програм становлення інформаційного суспільства як чинника міжнародних відносин та практику реалізації міжнародної інформаційної політики на глобальному, регіональному та національному рівнях;
- характерні особливості інституційних основ міжнародного обміну інформацією та важливість міжнародних принципів інформатики у сфері міждержавних відносин;
- вирішальне значення інформаційного чинника у формуванні політики мережевої (інформаційної) економіки, транснаціоналізації інформаційного сектору світового господарства;
- психологічні особливості інформаційної діяльності мас-медіа та специфіку інформаційно-психологічних технологій маніпуляції свідомістю;
- національні особливості побудови інформаційного суспільства та внесок українських учених у розвиток ідей інформаційного суспільства;
- сучасні інформаційні загрози та технології забезпечення захисту національного інформаційного простору;
- визначення критеріїв у галузі міжнародної інформаційної безпеки як глобальної проблеми світової політики.

У результаті виконання програми **студенти повинні вміти:**

- застосовувати теоретичні знання формування і розвитку інформаційного суспільства для підготовки пропозицій щодо вдосконалення інформаційного законодавства у відповідності до сучасних вимог;
- здійснювати інформаційний пошук та аналіз змісту міжнародно-правових джерел, що регламентують сучасні міжнародні інформаційні відносини;
- проводити професійний аналіз функціональних можливостей інституцій інформаційної спрямованості у структурі системи міжнародних відносин, використовуючи їх прогностичні можливості;
- виявляти рівні й складові впливу сучасних інформаційних технологій на політичну систему міжнародних відносин і дипломатичну діяльність;
- аналізувати інформаційну політику органів державної влади та місцевого самоврядування, подавати інформаційні запити в органи державної влади та місцевого самоврядування, відстоювати свої права у разі ненадання відповідей;
- готувати інформаційно-аналітичні звіти про події державного та міжнародного характеру, а також спеціальні інформаційні заходи, оцінювати їх ризики та доцільність їхнього застосування;
- організовувати інформаційний супровід та формувати ефективні зв'язки з громадськістю, застосовуючи набуті знання у практичній діяльності.

У результаті вивчення курсу студенти формують такі **загальні та фахові компетентності**, що включають:

- здатність системно мислити, аналізувати, узагальнювати та виявляти міжнародно-політичні смисли міжнародних проблем в сучасному інформаційному суспільстві;
- володіння навичками участі у дискусіях, виступу із повідомленнями та доповідями, усного, письмового і віртуального (розміщення в інформаційних мережах) представлення матеріалів власних досліджень;
- готовність до повсякденної відкритої комунікативної взаємодії, вільного володіння різними видами інформаційно-комунікативного впливу та навичками інформаційної боротьби;
- готовність до вивчення та аналізу процесів щодо агресивного розповсюдження інформації, всебічного висвітлення інструментарію інформаційної боротьби у масштабних війнах та кризових ситуацій людства;
- здатність до усвідомлення принципів функціонування ЗМІ в сучасному світі, розуміння свободи слова та соціальної ролі телебачення та інших ЗМІ, аналізу механізмів їх впливу на суспільну свідомість;
- готовність протидіяти інформаційним загрозам, як в особистому житті, так й у професійній діяльності, своєю діяльністю сприяти проведенню відкритої інформаційної політики у публічному секторі;
- здатність вирішувати професійні завдання на основі інформаційної культури із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій та з урахуванням основних вимог інформаційної безпеки.

4. Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекційних		Семінарських	Самостійна робота	Семестровий контроль	Модульний контроль
3-й семестр									
Змістовий модуль 1.									
Міжнародні інформаційні відносини: парадигми, концепції, доктрини, стратегії									
1.1.	Міжнародні інформаційні відносини в епоху глобалізації: концептуальний вимір	8	4	2		4	4		
1.2.	Дві моделі становлення інформаційного суспільства: західна та азійська	8	4	2		2	4		
1.3.	Європа і глобальне інформаційне суспільство	12	6	2		2	6		
	Модульний контроль	2							2
Разом		30	14	6		8	14		2
Змістовий модуль 2.									
Міжнародна інформаційна політика									
2.1.	Еволюція розвитку міжнародної інформаційної політики в останні два десятиріччя XX століття	8	4	2		2	4		
2.2.	Інформаційний вимір європейської інтеграції: регіональні концепції та моделі інформаціоналізму	10	4	2		2	6		
2.3.	Детермінанти національної інформаційної політики	10	4	2		2	6		
	Модульний контроль	2							2
Разом		30	12	6		6	16		2
Змістовий модуль 3.									
Міжнародна інформаційна безпека: сучасні виклики та загрози									
3.1.	Політичні доктрини та стратегії глобальної інформаційної безпеки	6	4	2		2	2		
3.2.	Інформаційна безпека в регіональних та національних концепціях та доктринах	6	4	2		2	2		
3.3.	Культурна ідентичність як чинник інформаційної безпеки розширеної Європи	8	4	2		2	4		
3.4.	Шлях до Томосу – більше 300 років боротьби за духовну незалежність України	8	4	2		2	4		
	Модульний контроль	2							2
Разом		30	16	8		8	12		2
Всього за 3-й семестр:		90	42	20		22	42		6
Змістовий модуль 4.									
Світова гібридна війна: інформаційний вимір									

4.1.	Феномен гібридної війни у новітній історії: гібридна реальність і світовий порядок	6	4	2		2	2		
4.2.	Особливості гібридної війни Росії проти України: стратегія імперського реваншу	6	4	2		2	2		
4.3.	Інформаційна складова гібридної війни: принципи, інструментарій, сфери впливу	6	4	2		2	2		
4.4.	Світ перед викликами глобальної російської пропаганди: напрями протидії	6	4	2		2	2		
	Модульний контроль	2							2
	Семестровий контроль	4						4	
	Разом	30	16	8		8	8	4	2
Змістовий модуль 5. Психологія інформаційної діяльності									
5.1	Особистість в інформаційному середовищі: проблеми взаємодії	10	6	2		2	4		
5.2.	Психологічні особливості інформаційної діяльності мас-медіа	6	4	2		2	2		
5.3.	Інформаційно-психологічні маніпулятивні технології	6	4	4		2	2		
	Модульний контроль	2							2
	Семестровий контроль	6						6	
	Разом	30	14	8		6	8	6	2
Змістовий модуль 6. Криза моделі глобалізованого інформаційного простору та системи міжнародної безпеки: обриси нової реальності									
6.1.	Криза глобалізованого інформаційного простору: виклики та ризики	8	4	2		2	4		
6.2.	Криза системи міжнародної безпеки в умовах російської агресії	8	6	2		4	2		
6.3.	«Українська криза» як феномен сучасних міжнародних відносин: передумови формування стійкого національного інформаційного концепту	6	4	2		2	2		
	Модульний контроль	2							2
	Семестровий контроль	6						6	
	Разом	30	14	6		8	8	6	2
Змістовий модуль 7. Інформаційна безпека та інформаційна політика України в сучасних реаліях									
5.1	Інформаційна складова національної безпеки держави: виклики XXI століття	7	4	2		2	3		
5.2.	Стратегія кібербезпеки України в умовах гібридної війни	6	4	2		2	2		
5.3.	Новий вимір інформаційної політики України	6	4	2		2	2		
	Модульний контроль	2							2
	Семестровий контроль	9						9	
	Разом	30	12	6		6	7	9	2
Всього за 4-й семестр:		120	56	26		30	31	25	8
Разом за курс навчальної дисципліни:		210	98	48		50	73	25	14

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Міжнародні інформаційні відносини: парадигми, концепції, доктрини, стратегії

Тема 1.1. Міжнародні інформаційні відносини в епоху глобалізації: концептуальний вимір

Феномен *глобалізації комунікації*, її взаємозв'язок з упорядкуванням міжнародних інформаційних потоків інформації і комунікації на глобальному рівні. Дефініція понять: «глобалізація комунікації», «глобальне інформаційне суспільство», «глобальна інформаційна інфраструктура», «міжнародний інформаційний обмін», «міжнародна інформаційна політика», «міжнародні інформаційні відносини».

Нова інформаційна парадигма в епоху глобалізації. Сутність поняття «парадигма» в контексті наукового дискурсу. Концепція парадигми за Т. Куном. Зміна парадигм як наукова революція.

Міжнародні інформаційні відносини як спеціалізована галузь міжнародного співробітництва, що спрямована на вирішення глобальних інформаційних та комунікаційних проблем людства. Глобальна комунікація як основа міжнародних інформаційних відносин. Переваги та потенції глобальної комунікації. Глобальний характер інформаційних процесів, їх роль у розв'язанні інформаційної кризи.

Основні напрями наукових досліджень щодо феномену глобалізації комунікації та інформації: *концепція постіндустріального розвитку суспільства* (Д. Белл, Дж. Гелбрайт, П. Дракер, Д. Мідоуз, Л. Туроу, Ф. Фукуяма та ін.) як теоретико-методологічний інструмент досліджень розвитку цивілізаційних процесів та міжнародної політики XXI ст.; *теорія інформаційного суспільства* (З. Бжезинський, Е. Гіденс, М. Кастельс, Й. Масуда, Ф. Уебстер та ін.) як третьої глобальної стадії цивілізаційного розвитку; *концепції глобалізму* і формування нової системи міжнародних відносин (Р. Кеохейн, Дж. Най, Дж. Розенау та ін.).

Концепція глобальної цивілізації, основоположні джерела глобальної спільноти у Міжнародному документі «Декларація глобальної цивілізації» І Всесвітньої конференції з проблем глобальної цивілізації (Сідней, 2001 р.). Китайський дослідник Чжан Шаохуа як теоретик концепції глобальної цивілізації. Негативні наслідки глобалізації у наукових працях А. Етціоні, Д. Родріка, Р. Райда, Т. Морана, А. Турена, С. Хантінгтона та ін., критики теорії глобалізму («антиглобалісти»).

Дихотомія глобалізація / регіоналізація, як підґрунтя для дискусії щодо міжнародного лідерства, перспектив подальшого розвитку світового господарства і світової політики; високі технології у сфері інформації та комунікації, їх вплив на глобальні проблеми; прогностичне моделювання позитивних та негативних чинників інформаційної революції та ін.

Вплив концепцій постіндустріалізму, «інформаційного суспільства», глобалізму на розвиток вітчизняних наукових досліджень у сфері міжнародних відносин у контексті глобалізації комунікації (О. Зернецька, О. Литвиненко, В. Нечитайло, Є. Макаренко, В. Мунтіян, Г. Почепцов та ін.).

Література основна: 4, 5

Література додаткова: 23, 36, 34, 37

Тема 1.2. Дві моделі становлення інформаційного суспільства: західна та азійська

XXI століття як ера інформаційного суспільства постіндустріального типу з яскраво вираженою роллю інформації, інформаційних структур і технологій у суспільному житті людства.

Інформація як одна з трьох основних субстанцій поряд з матерією та енергією, що утворюють природний світ, у якому живе людина. Унікальність інформації як стратегічного ресурсу, що, на відміну від фізичного, при споживанні не скорочується, а навпаки, невинно зростає. Невичерпність інформаційних ресурсів. Інформаційні ресурси як стратегічна категорія міжнародних відносин, гостра конкуренція держав у міжнародних інформаційних потоках. Захист інформації, інформаційної інфраструктури держави, створення безпечних умов існування і розвитку інформаційних процесів.

Інформаційне суспільство як система, його структура. Основні принципи і цінності інформаційного суспільства. Характерні ознаки інформаційного суспільства як нового етапу існування цивілізації. Дві моделі становлення інформаційного суспільства: західна й азійська.

Західна модель (США, Канада, Велика Британія, ФРН, Франція, країни Північної Європи): *американо-англійська* та *європейська* моделі. Спільні та відмінні риси американської та англійської моделей інформаційного суспільства. Специфіка європейської моделі («Об'єднана Європа»), варіативність і політична спрямованість програм побудови інформаційного суспільства для різних країн ЄС. Відмінність європейської моделі від американської. Вплив американської інформаційної індустрії на європейський ринок.

Азійська модель як реалізація ідеологічної доктрини країн Азійсько-Тихоокеанського регіону (філософія конфуціанства, взаєморозуміння, взаємодопомога, зв'язок між культурними традиціями тощо). Специфіка, характерні риси та відмінності *японської, індійської та младазійської* моделей у межах азійської моделі інформаційного суспільства.

Реалізація стратегії інформаційного суспільства через програми, концепції та інші документи провідних міжнародних організацій (ООН / ЮНЕСКО, Світовий банк, ОБСЄ, СОТ, ЄС, Рада Європи та ін.).

Література основна: 4, 5

Література додаткова: 23, 36, 37

Тема 1.3. Європа і глобальне інформаційне суспільство

Стрімкий розвиток європейського інформаційного суспільства, інтеграція та конкурентоспроможність на світових ринках за умови збереження національної самобутності, забезпечення доступу населення Європи до надбань цивілізації у цифровій формі як *стратегічна мета* міжнародних організацій та країн «Об'єднаної Європи».

Лісабонський самміт країн ЄС (березень, 2000 р.) щодо плану дій «e-Europe» у контексті розбудови економіки знань (інформаційної економіки), створення необхідної законодавчої бази для функціонування інформаційного суспільства. Нові можливості сучасних засобів комунікації (вільний доступ до мережі Internet тощо) та їх загрози щодо забезпечення фундаментальних прав і свобод людини в інформаційному суспільстві.

Пан'європейська інформаційна стратегія, її ключові поняття: «інформаційна ера», «інформаційне суспільство», «спільне інформаційне благо», «інформаційна політика і право», «інформаційна безпека».

Основні положення і принципи побудови інформаційного суспільства (Рада Європи та країни «G7»). Доктрина європейської комунікації у контексті глобального міжнародного розвитку у Програмних документах Європейської Комісії з проблем інформаційного суспільства.

Правове урегулювання ринкових відносин на всеєвропейському рівні, стандартизація європейських програм та телекомунікаційних технологій, вільна конкуренція та обмеження монополій у сфері інформаційних послуг, створення всеєвропейської інформаційної магістралі «EuroNet».

Європейська стратегія інформаційного розвитку країн регіону у глобальних проектах Ради Європи та ЄС. Окінавська Хартія Глобального Інформаційного суспільства (Окінава – 2000), її концептуальні положення щодо європейського виміру глобального інформаційного суспільства.

Узгоджені європейські підходи щодо становлення та розвитку людських ресурсів відповідно до вимог інформаційної доби, боротьби із кіберзлочинністю, створення безпечного кіберпростору для функціонування життєво важливих інформаційних інфраструктур тощо.

Спільна стратегія і партнерство європейських урядів щодо створення умов для розвитку інформаційних технологій. Діяльність Комісії з впровадження інформаційних технологій «Digital Opportunity Task Force», пріоритетні напрями її діяльності та основні завдання.

Узагальнення позитивних та негативних наслідків становлення інформаційного суспільства, охорона прав і свобод людини в нових умовах, збереження національної самобутності й розмаїття країн Європи.

Література основна: 4, 5

Література додаткова: 23, 24, 25, 37

Змістовий модуль 2. Міжнародна інформаційна політика

Тема 2.1. Еволюція розвитку міжнародної інформаційної політики в останні два десятиріччя XX століття

Високі технології XX століття та їх причинно-наслідковий зв'язок із трансформаційними змінами у світовій політичній системі. Процеси глобалізації комунікації та їх наслідки для міжнародної політики.

Феномен глобалізації комунікації як одна з провідних проблем діяльності ЮНЕСКО (спеціалізованої установи ООН з питань освіти, науки, культури та комунікації). *Концепція універсальності* як основоположна концепція ООН щодо спільної участі країн-членів над створенням нової політичної системи у контексті ідеології інформаційного суспільства. *Пріоритети міжнародної*

інформаційної політики ООН: міжкультурний діалог цивілізацій; розвиток інтелектуального потенціалу людства; етика інформаційного суспільства; етика ЖИВОГО світу; освіта для всіх протягом життя.

Міжнародні аналітичні дослідження під егідою ЮНЕСКО (1980-2000 рр.) з проблем міжнародних інформаційних відносин: визначення стратегії міжнародної інформаційної політики та розвитку глобальної інфраструктури, створення умов для вільного обміну інформацією та доступу до міжнародних інформаційних ресурсів, подолання дисбалансу між інформаційно-нерівноправними партнерами, створення механізму постійних консультацій з національними урядами щодо реалізації міжнародної інформаційної політики, вироблення спільних підходів у сфері комунікації та інформації тощо.

Концепція *нового міжнародного інформаційного та комунікаційного порядку* (НМІКП) у першому аналітичному дослідженні ЮНЕСКО «Багато голосів, один світ» (1980). Концепція НМІКП як прогресивний процес трансформації міжнародних інформаційних відносин. Белградська резолюція про встановлення НМІКП (XXI сесія Генеральної конференції ЮНЕСКО, 1980). *Основні напрями політичних проблем* НМІКП: дисбаланс між інформаційними потоками розвинутих країн та країн, що розвиваються; дисбаланс у галузі ЗМК (засобів масової комунікації); монополія західних країн в інформаційному просторі країн, що розвиваються; нав'язування адаптованої в політичному вимірі інформації; політика «інформаційного імперіалізму»; перевага монополій у потоках комунікації країн «третього світу»; ігнорування потреб нацменшин у постколоніальних молодих державах.

Рекомендації щодо встановлення НМІКП: радикальна трансформація політики в сфері міжнародної комунікації на всіх рівнях; дотримання принципів суверенної участі в міжнародних інформаційних потоках за статутом ООН, зміна напрямів діяльності медіакорпорацій у країнах «третього світу» тощо. Реалізація НМІКП для країн, що розвиваються.

Четверта Велика Програма ЮНЕСКО з комунікації, інформації, інформатики та телематики. СРСР та країни «соцтабору» та їх негативне ставлення до західної концепції інформаційного обміну. «Війна резолюцій і промов» (З. Бжезинський, І. Кіссінджер, Дж. Картер, Р. Рейган та ін.). Зміна політичного курсу ЮНЕСКО: концепція «вільного потоку інформації та загальнолюдських цінностей». Концептуальний документ «Інформаційне суспільство для всіх» (ЮНЕСКО, 1996). Стратегія ЮНЕСКО щодо вивчення інформаційних потреб регіонів: Азійсько-Тихоокеанський регіон, країни Африки, Арабського світу, Латинської Америки та Карибського басейну, Північної Америки та країн західної Європи. Нові завдання ЮНЕСКО у XXI столітті у контексті викликів інформаційного суспільства.

Література основна: 5, 6, 9

Література додаткова: 23, 24, 25, 36

Тема 2.2. Інформаційний вимір європейської інтеграції: регіональні концепції та моделі інформаціоналізму

Реалізація міжнародної інформаційної політики через комплексні інформаційні стратегії регіональних міжурядових організацій та програми

національної інформаційної політики. Посилення регіонального та національного впливу на міжнародні інформаційні процеси. *Мета регіональної інформаційної політики*, регіональні пріоритети та переваги.

Стратегії, програми і проекти у сфері інформаційної політики *міжурядових регіональних організацій*: Рада Європи (РЄ), Європейський Союз (ЄС), Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), Організація Північно-Атлантичного Співробітництва (НАТО), Центральноєвропейська ініціатива (ЦЄІ) та ін.

РЄ та ЄС як найбільш впливові міжурядові організації в європейському регіоні. Декларація II Самміту РЄ (1997), нові напрямки європейської інформаційної політики. Європейські Конференції на рівні міністрів країн-членів щодо спільних стратегій регіональної інформаційної політики.

Ліссабонський самміт країн ЄС (березень, 2000), нові виклики розвитку. Напрямки і стратегії інфополітики ЄС у програмах і проектах Організації: створення Глобального банку інформації щодо діяльності європейських країн (проект «Глобальна інвентаризація»); забезпечення умов для електронного обміну документами між європейськими урядами (проект «Он-лайн для Урядів»); створення європейської інформаційно-маркетингової мережі для підтримки бізнесу (проект «Електронна комерція»); підтримка дистанційної освіти (проект «Життя і працевлаштування в інформаційному суспільстві»); міжурядова програма – проект «Глобальний виклик Бангеманна» (Global Vangemann Challenge, GVC), створення інформаційних міст.

Проекти програми «Глобальний виклик Бангеманна», 11 категорій: створення нових форм бізнесу; застосування нових технологій на малих та середніх підприємствах; розвиток електронної комерції; створення мережі дистанційної освіти; впровадження нових технологій в систему адміністративного управління; забезпечення соціального здоров'я нації, розвиток телемедицини; реалізація спільної програми «Пам'ять Європи»; конвергенція засобів масової комунікації (ЗМК); спільна екологічна політика; забезпечення рівного доступу до інформаційних мереж; створення нових можливостей для безпечної системи управління транспортних потоків.

Пріоритет інфополітики ЄС для забезпечення економічної стабільності і прогресу європейського регіону.

Література основна: 4, 5, 6, 9

Література додаткова: 23, 24, 25, 36

Тема 2.3. Детермінанти національної інформаційної політики

Національна інформаційна політика як діяльність компетентних органів країн з контролю, регулювання та планування процесів у сфері інформації і комунікації. *Основні напрями національної інформаційної політики*.

Порівняльний аналіз концепцій національної інформаційної політики різних країн світу. *Концепція інформаційної політики США* щодо розширення і вдосконалення інформаційного простору, її мета, пріоритети та основні принципи. Доктрина «інформаційної парасольки» щодо міжнародного співробітництва у сфері інформації і комунікації для збереження лідерства США у політичній системі міжнародних відносин. Інформаційна монополія

США у міжнародному інформаційному просторі.

Порівняльний аналіз *інформаційної політики розвинутих європейських країн: Великої Британії, ФРН, Франції* з урахуванням особливостей національної інфраструктури, рівня розвитку, підходів до вирішення національних проблем тощо.

Концепції *національної інформаційної політики скандинавських країн: Швеції, Данії, Норвегії, Фінляндії* в рамках європейської інтеграції. Спільні цілі і напрямки здійснення інформаційної політики скандинавських країн з урахуванням національної специфіки, політичних пріоритетів, економіки тощо.

Інформаційні стратегії країн «нової демократії»: Польщі, Росії, України. Національна інформаційна політика **Республіки Польщі** як члена ЄС, її основні напрямки щодо впровадження концепції транскордонного обігу інформації, створення незалежних і плюралістичних медіа тощо. Права церкви на інформаційну діяльність з огляду на значний вплив клерикальної інформації щодо політичних пріоритетів та моральності польського суспільства.

Інформаційна політика Росії як геополітичний виклик світовому порядку. Криза моделі глобалізованого інформаційного простору. Жорстке домінування РФ на пострадянському просторі, конфронтація із США та Західним Світом. Гібридна війна Росії проти України. Інформаційний супровід гібридної війни, «паралельний світ» як механізм гібридної війни. Жертви російської гібридної агресії, виклики глобальної російської пропаганди.

Новий вимір *інформаційної політики України* в умовах гібридної війни з Росією: мета національної інформаційної політики з урахуванням викликів гібридної російської агресії, національне самоусвідомлення, активізація потенціалу гуманітарного сектору, адаптація механізмів державної регіональної політики в інформаційній сфері.

Література основна: 4, 5, 9, 11

Література додаткова: 15, 36, 37

Змістовий модуль 3. Міжнародна інформаційна безпека: сучасні виклики та загрози

Тема 3.1. Політичні доктрини та стратегії глобальної інформаційної безпеки

Проблеми глобальної безпеки (підтримання сталого миру, попередження конфліктів, уникнення нової гонки озброєнь із використанням новітніх технологій тощо) у структурі міжнародної інформаційної політики. Структура міжнародної інформаційної безпеки.

Дефініція понять «міжнародна інформаційна безпека», «інфосфера», «міжнародні інформаційні операції», «інформаційна війна», «інформаційна зброя».

Теорія сталого миру як теоретична концепція глобальної безпеки в інформаційну добу. Наукове дослідження американського політолога Дж. Гудбі «Europe undivided. The New logic of Peace» (Wash., 1998) щодо класифікації стану миру. Концептуальні погляди сучасних дослідників щодо глобальної системи міжнародних відносин: «шестиполосний світ» (Г. Кіссінджер, М. Лібіцкі); «однопольосний світ» – американоцентристська модель

(З. Бзежинський, Б. Бузан, А. Гіршман); концепція «м'якої сили» – soft power (Б. Беркович, Л. Джонсон, Дж. Най, О. Шерман та ін.). *Доктрина превентивної дипломатії*, її інформаційний фактор. Заходи превентивної дипломатії: політичні, економічні, дипломатичні, воєнні, гуманітарні.

Проблема інформаційної безпеки на міжнародному рівні у зв'язку із глобалізацією комунікації. Нова інформаційна зброя, розробка *концепції інформаційної війни* як складової воєнної доктрини в розвинутих країнах. Здійснення спеціального інформаційного супроводу воєнних конфліктів у різних регіонах світу: Близький Схід (Ізраїль – Палестина); Африка (Сьєра-Леоне, Сомалі, Замбія та ін.); Південно-Східна та Центральна Європа (Югославія, Македонія, Косове); територія колишнього СРСР (Молдова, Чечня, Закавказзя); сучасна гібридна війна Україна – Росія: виклики глобальної російської пропаганди.

Женевська зустріч (1999 р.) щодо стратегічної проблеми міжнародної інформаційної безпеки, інформаційного дисбалансу сил міжнародного світопорядку. Моделі (А, В, С, D, Е) системи глобальної інформаційної безпеки. Критичні структури, що зазнають впливу в умовах інформаційного протистояння: політичні, суспільні, безпекові, економічні, технологічні, військові, духовні.

Сучасні *інформаційні загрози*: кібер,- медіа,- психотероризм; використання маніпулятивних технологій, формування викривленої інформаційної реальності як факторів руйнації глобального інформаційного середовища, трансформації ціннісних орієнтацій суспільства, порушення фундаментальних прав і свобод як складових міжнародної інформаційної безпеки тощо.

Література основна: 6, 7, 10

Література додаткова: 4, 22, 24, 25, 29

Тема 3.2. Інформаційна безпека в регіональних та національних концепціях та доктринах

Європейський Союз (ЄС) як найвпливовіша інтеграційна структура на європейському континенті у процесах забезпечення стабільного клімату безпеки в Європі. Особливості європейської безпеки та її взаємозв'язок як регіональної системи безпеки з універсальною системою забезпечення сталого миру та стабільного розвитку.

Проблеми інформаційної безпеки у програмах ЄС щодо вироблення загальної стратегії інформаційної безпеки, протидії кібервійнам, інформаційному тероризму та боротьби з інформаційною злочинністю.

Нові виклики розвитку ІКТ: збільшення цифрового розриву між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються; організація та контроль глобальних процесів на користь еволюційного розвитку суспільства; забезпечення регіональної та світової інформаційної безпеки.

Загрози застосування надпотужного потенціалу ІКТ у забезпеченні військово-політичної переваги, силового протистояння, шантажу на міжнародній арені. Інфо- та кіберзлочинність як нова транснаціональна загроза, різні прийоми кібертероризму. Інформаційна атака як основна форма кібертероризму. Руйнівні наслідки поширення комп'ютерних

вірусів. Інтернет як зручний та доступний об'єкт для підготовки та проведення диверсій, веб-сайти як ідеальні інструменти для поширення не тільки інформації, а й дезінформації у глобальному масштабі. Країни, що є потенційними носіями кібертероризму: Ірак, Іран, Південна Корея, Китай та Росія.

Європейська стратегія боротьби з інформаційним тероризмом. Спільна позиція країн-членів ЄС щодо змісту поняття «інформаційна безпека». Мета політики інформаційної безпеки в Європі, формування нової європейської системи безпеки на підставі основних загальноприйнятих норм, правил та принципів. Процес законодавчої боротьби з кіберзлочинністю: Конвенція Ради Європи «Про кіберзлочинність» (Будапешт, 23.11. 2001). Закони України щодо протидії «комп'ютерному тероризму» із урахуванням рекомендацій ПАРЕ. Проблема захисту національного інформаційного ресурсу та формування системи протидій терористичної діяльності проти України.

Діяльність ОБСЄ та НАТО у забезпеченні безпеки та стабільності як на регіональному рівні, так і в міжнародному масштабі. Спільна діяльність ЄС, ОБСЄ та НАТО щодо політики інформаційної безпеки. Ефективна боротьба з транснаціональною комп'ютерною злочинністю та кібертероризмом як важливий елемент міжнародної безпеки, реальна протидія новим формам тероризму та організованої злочинності.

Література основна: 4, 5, 6, 14

Література додаткова: 2, 4, 12, 24, 25

Тема 3.3. Культурна й національна ідентичність як чинники інформаційної безпеки країн розширеної Європи

Глобалізаційні процеси та їх деструктивний вплив щодо уніфікації культурного простору, розмивання уявлень різних прошарків світової спільноти про власну ідентичність щодо етносу, нації, культурно-цивілізаційної приналежності. Глобалізація як негативне явище, що становить загрозу національній самобутності культур (Т. Адорно, Дж. Гейтс, С. Ханінгтон та ін.), і як позитивна тенденція, що сприяє збагаченню культур, міжкультурному діалогу тощо (Дж. Бхагваті, А. Перотті та ін.).

Культурна ідентичність як один із консолідуючих та інтегруючих суспільних чинників. Актуалізація проблеми збереження та розвитку культурної самобутності націй. Поняття «культурна самобутність» як один із пріоритетів культурної політики міжурядових організацій, зокрема ЮНЕСКО; політика культурного розмаїття у діяльності ООН («Альянс цивілізацій»).

Федералізм як система політичної організації в полікультурному суспільстві. Проголошення єдиної національної ідентичності у країнах Австрії, Німеччини, Польщі, Франції, Україні та ін. Множинна ідентичність, яку конституційно визначила Швейцарія; поєднання єдиної та множинної ідентичності у деяких країнах (напр. Іспанія).

Асиметричний розвиток світу як породження різноманітних викликів щодо визнання релігійного і культурного різноманіття у глобальних

масштабах. Диспропорції цивілізаційного розвитку, загроза знищення національної самобутності й ідентичності як чинники виникнення протистоянь, збройних конфліктів та соціальної напруженості.

Наступ на національну ідентичність українців як один із проявів російської гібридної агресії. Артикуляція у наукових, політичних і громадських колах Російської Федерації (РФ) ідеї штучності української мови, фальшивості української історії, фіктивності самої української нації. Заперечення онтологічного статусу українства як такого – найбільш радикальна форма несприйняття української ідентичності.

Політичний проект єдиного російського («руського») народу, «руського міра», що нав'язується південно-східним областям України з метою заперечення української ідентичності. Просування ідеології «руського міра» як транснаціонального простору поширення російської мови та культури. Дискредитація з боку РФ щодо історичної пам'яті про державотворчі зусилля української еліти XVII – XVIII ст., створення Української народної республіки у 1918 р., прагнення українців мати власну Помісну Православну Церкву тощо.

Протидія будь-яким запереченням української ідентичності як надзвичайно важливе й актуальне питання національної безпеки.

Література основна: 4, 5

Література додаткова: 11, 13, 44, 45

Тема 3.4. Шлях до Томосу – більше 300 років боротьби за духовну незалежність України

Сутність поняття «*Томос*» (з грецьк. –указ, декрет) у контексті надання автокефалії (від грецьк. «*кефале*» – голова і «*аутос*» – сам) православної церкві України. Історія надання томосу православним церквам Естонії, Польщі, Болгарії, Молдові, Чехії, Словаччині.

Історія та сучасність українського православ'я: **988 рік** – Константинополь як материнська церква для Києва, прийняття князем Володимиром християнства від Константинополя. **1051 рік** – перша спроба Київської митрополії досягнути автокефалії, тобто повної церковної незалежності. Середина XII ст. – чергова спроба утворити автокефалію. **1448 рік** – розкол Московією Київської митрополії з проголошенням власної автокефалії, не визнаною Константинополем протягом 141 рр. **1453 рік** – падіння Константинополя від турків-османів, проголошення Московією себе як «третього Риму», **1589 рік** – під тиском Москви Вселенський Патріарх Єремія II визнає московського митрополита незалежним патріархом. **1667 рік** – поділ Польщею та Московією України по Дніпру, Київ з митрополією відходить до Московії. **1686 рік** – Вселенський патріарх Діонісій (за 200 золотих черв'яків та 120 соболів) незаконно передає Українську церкву під юрисдикцію Московського патріархату.

1917 рік – невдала спроба Української народної республіки створити українську автокефальну православну церкву. З **1992 року** – історія мужньої боротьби Київського патріархату УПЦ на чолі з патріархом Філаретом після проголошення незалежності України за незалежну автокефальну православну

церкву України. **2018 рік** – оприлюднення Константинопольським патріархатом історичних церковних документів, за якими Українська церква ніколи не передавалася в канонічну територію Московського патріархату.

16 червня 2016 р. – прийняття Верховною Радою України постанови № 1442-VIII «Про Звернення Верховної Ради України до Його Всесвятості Варфоломія, Архієпископа Константинополя і Нового Риму» щодо визнання нечинним акту 1686 року, що був ухвалений з порушенням священних канонів Православної Церкви, та надати автокефалію УПЦ із врученням Томосу.

17 квітня 2018 р. – зустріч Президента України Петра Порошенка із Вселенським Патріархом Варфоломієм, членами Священного Синоду та його звернення з проханням щодо надання Томосу про Помісну Автокефальну Церкву.

19-20-квітня 2018 р. – засідання Священного Синоду Вселенського Патріархату й оголошення комюніке щодо початку процедур про надання Томосу УПЦ.

9-11 жовтня 2018 р. – прийняття рішення Священним Синодом щодо надання автокефалії Церкві України.

15 грудня 2018 р. – історичний Об'єднавчий Собор у Києві православних церков в Україні і обрання предстоятеля – Митрополита Епіфанія.

6 грудня 2019 р. – вручення Томосу про автокефалію Православній Церкві України на Фанарі в Константинополі.

Література основна: 15

Література додаткова: 11, 13, 31, 45

Змістовий модуль 4. Світова гібридна війна: інформаційний вимір

Тема 4.1. Феномен гібридної війни у новітній історії: гібридна реальність і світовий порядок

Гібридна війна як глобальне протистояння в умовах нових принципів геополітичного устрою, як нова (ускладнена й нестабільна) форма відносин на міжнародній арені. Російська агресія проти України у контексті системної кризи світової безпеки. Порушення положень Будапештського меморандуму; новітні форми протистояння; змішані, гібридні норми міжнародної поведінки.

Гібридна війна (за змістом – асиметрична) як комбінація заходів «жорсткої» та «м'якої» сили, суто військових дій та комплексу підривних дій диверсійного, інформаційного, соціального та економічного характеру. Мета – дезінтеграція та зміна керівництва країни-супротивника, включення її до сфери свого впливу. Концептуалізація терміну «гібридна війна» та введення його до широкого обігу у дослідженнях американського військового теоретика Френка Хоффмана. Американські дослідники гібридної війни (R. Walker, W. Nemeth, F. Hoffman, T. Huder) щодо специфіки нового методу ведення війни. Характерні ознаки (гібридні) ведення таких війн: прихована зовнішня воєнна інтервенція, деморалізація населення, присутність нових діючих акторів (іррегулярні формування повстанців і бойовиків, злочинні угруповання, терористи тощо).

Теорія «сполученої війни» (compound war) Т. Гюбера в контексті фальшивої інтерпретації російсько-української війни як внутрішнього конфлікту (громадянська війна). Розширення змісту концепту «гібридна війна» (hybrid warfare) у контексті російської гібридної агресії проти України, осмислення гібридної війни як окремого феномену. Принципова концептуальна відмінність у теоретичних концепціях та воєнних доктринах Росії та країн

Заходу щодо формування підходів до сучасної війни, роль «кольорових» революцій на пострадянському просторі в обґрунтуванні терміну «гібридна війна» з позицій Росії.

Гібридна війна як *парасольковий термін* для зняття суперечностей між синонімічними поняттями: «гібридні війни», «гібридні бойові дії», «гібридні загрози» тощо. Типізація сучасних воєнних конфліктів. *Теорія звичайної (конвеційної) війни*, формування уявлень про покоління звичайних війн: 1-го, 2-го, 3-го та 4-го поколінь. Роль ІКТ у війнах 4-го покоління. *Концепція мережево-центричної війни* (network-centric warfare) як американська модель ведення воєнних дій з тотальним застосуванням інформаційних технологій. *Неконвенційна війна* (unconventional war) як антипод звичайної війни і як синонім *ірегулярної війни* (irregular war). Недержавні актори як суб'єкти цих війн (громадянська війна, партизанська війна, повстанська війна тощо). Використання терористичних і кримінальних методів в ірегулярних війнах. Застосування терміну «війна» у сферах, що не передбачають використання військової зброї (інформаційна війна, психологічна війна, ідеологічна війна, кібервійна, мережева війна, радіоелектронна війна тощо).

Література основна: 1, 10, 16

Література додаткова: 2, 8, 22, 33, 52, 53

Тема 4.2. Особливості гібридної війни Росії проти України: стратегія імперського реваншу

Початок ХХІ ст. як зміна російським керівництвом геополітичного курсу Росії на зміцнення влади та посилення впливу держави на міжнародній арені, повернення Росії статусу наддержави, яка повинна стати учасником формування основ світопорядку. Утвердження моноцентричної «путінської» політичної системи: інтеграція до «владної вертикалі» раніше автономних політичних акторів (ЗМІ, регіональні еліти, Федеральні збори тощо). Засадничі положення Доктрини відродження Росії після розпаду СРСР та її реваншу на пострадянському просторі. Концептуалізація наднаціонального проекту «збирання земель руських» як Євразійського союзу.

Базові складники сучасної ідеологічної політики реконструкції російської імперської ідентичності: *історія та месіанство*. Історичні міфи щодо відтворення російського імперіалізму: міфологізована історія щодо спільного походження росіян, українців та білорусів (так звана Давня Русь замість раніше вживаного «Київська Русь» – І. Карамзін); цивілізаційна велич дореволюційної Російської імперії; перемога (одноосібна) над нацистською Німеччиною; біполярний світ, у якому одним із полюсів політики була Росія в образі СРСР; відродження Російської імперії після помилкового курсу на ліберальні цінності (Росія періоду правління Б. Єльцина) тощо. *Основне завдання цієї політики* як доведення безперервності російської імперської традиції щодо обґрунтування спадкових прав РФ на території, вплив та місце у світовій політиці всіх попередніх форм «втілення» Російської імперії. Як наслідок – підготовка за наказом В. Путіна (лютий, 2013 р.) за єдиним стандартом (історико-культурним) нових підручників з історії у межах концепції «єдиної логіки безперервної російської історії». Основна теза «Концепції нового навчально-методичного комплексу з вітчизняної історії» – російська історія як історія всіх

територій, країн та народів, що входили до складу Росії у різні історичні періоди.

Наповнення історичного образу Росії духовним, месіанським змістом у контексті реконструкції *імперської ідентичності*. Інструментарій інформаційно-ідеологічної експансії Росії: 1) проект «руського міра» як ідеологія розділеної нації, спільноти людей, що були пов'язані з Росією і сформувалися на основі спільної мови та культури; віри; історичної пам'яті; відданості сьогоднішній Росії. Роль РПЦ і особисто патріарха Кирила у пропагуванні ідеї «руського міра» (програма «Слово пастиря», 2014 р.). Спільність концепції об'єднання всіх «росіян» з концепціями А. Гітлера щодо «об'єднання розрізненої німецької нації» і С. Мілошевича щодо об'єднання «розділеного сербського народу». 2) Проголошення необхідності «захисту та звільнення Європи» як інша складова ідеології російського месіанства. Міфологізація «Великої вітчизняної війни» і перемоги над фашизмом. Два основних тренди даного месіанського концепту: визначення всіх опонентів як фашистів; перебирання на себе місії захищати Європу від ісламського тероризму, впливу США тощо.

Сутність *концепції євразійства* (ідеолог – радник Путіна, соціолог та політолог О. Дудін) для реалізації великодержавних амбіцій Кремля. Колишні республіки СРСР як безумовна сфера інтересів Росії. Встановлення мультиполярного світу (чотири геополітичних полюсів в світі) з метою максимального обмеження впливу США. У рамках концепції: руйнація існуючого світоустрою та зрив проекту глобалізації на ліберальних ринкових засадах. Модель відродження нової російської «імперії» як сукупність концентричних кіл: ядро – РФ; далі – колишні республіки СРСР; за ними – союзники Росії по всьому світу, в тому числі колишні союзники по соціалістичному табору.

2007 рік як переломний у підготовці РФ до реваншу («з нами не рахуються»), що викристалізувалося у промові В. Путіна на Мюнхенській конференції з безпеки в 2007 р. Початок процесу переформатування російських ЗМІ від «інформаційного супроводу влади» до пропаганди.

Література основна: 1, 16

Література додаткова: 7, 16, 28, 29, 38, 43, 47

Тема 4.3. Інформаційна складова гібридної війни: принципи, інструментарій, сфери впливу

Сучасна гібридна війна як війна цінностей, війна за громадську думку, що використовує інформацію як зброю. Інформаційна зброя як різновид зброї, головні елементи якої: інформація, технології інформаційного впливу, інформаційні засоби тощо.

Інформаційна війна (за Г. Почепцовим) як війна смислів, комунікативна технологія щодо дії на масову свідомість людей з короткотривалими або довготривалими цілями. *Цілі* такої дії на масову свідомість як внесення змін у когнітивну структуру з метою отримання відповідних змін у поведінковій структурі. *Завдання інформаційних війн*: створення атмосфери бездуховності, негативного ставлення до культури та історичної спадщини у суспільстві ворога; маніпулювання масовою свідомістю, дезінформація; послаблення

усталених переконань, внесення у суспільну й індивідуальну свідомість ворожих ідей та поглядів; дискредитація фактів історичної, національної самобутності народу; зміна системи цінностей, що визначають спосіб життя і світогляд людей; залякування супротивника своєю могутністю, підрив морального духу тощо.

ЗМІ як головний інструмент формування суспільної думки у світовій політиці. Процес відбудови в Росії загальнодержавної системи пропаганди, знищення вільної преси (масштабні проекти проти НТВ, повернення контролю над ОРТ, формування «контрольованої інформаційної опозиції», створення контрольованого «одержавленого» медіапростору). Об'єкти деструктивного інформаційного впливу. Опанування інструментарієм інформаційної війни: *методи спецпропаганди та інформаційно-психологічного впливу* як інформаційні складники гібридної війни Росії проти України. Збройний конфлікт на Сході України не тільки як силове, а й жорстке інформаційне протистояння. Характерні особливості та основні інструменти російської спецпропаганди.

Інформаційно-пропагандистська діяльність країни-агресора як: «творче» переосмислення й використання основ психологічно-інформаційного впливу на противника, закладених у трактатах китайського філософа і військового діяча VI ст. до н.е. Сунь-Цзи, та сучасних поглядів на роль пропаганди у війні, викладених у книзі Гарольда Д. Лассуелла (Harold D. Lasswell, 1927) «Техніка пропаганди». Використання російськими спецпропагандистами прийомів пропаганди Віллі Мюнценберга, технологій «гебеллівської» пропаганди, контрольованого медіаресурсу як оновленої інформаційної зброї, методів «чорної пропаганди»: дезінформація, тенденційна інформація, напівправа та відверта брехня (фейки), лінгвістична агресія тощо.

Перевага Росії над Україною в інформаційній сфері ведення гібридної війни: відсутність мовних бар'єрів між нашими країнами; значний досвід в організації пропагандистських заходів; поширення медіа продукції одночасно як в Україні, так і в своєму внутрішньому середовищі; використання спеціально створених зовнішніх ЗМК, неурядових та інших організацій, агентів впливу для розповсюдження російської спецпропаганди тощо. Засоби впливу: медійні ресурси (телебачення, радіо, друковані ЗМІ), Інтернет, кінопродукція, книги.

Результати інформаційно-психологічного впливу російської пропаганди: прихильність більшості українських громадян в Криму і на Донбасі діям Росії, формування потужної п'ятої колони в середині країни, організація внутрішнього спротиву реформам в країні, підрив авторитету керівництва держави як в середині країни, так і на міжнародній арені тощо.

Література основна: 1, 10, 16

Література додаткова: 1, 7, 8, 9, 22, 46, 51, 55

Тема 4.4. Світ перед викликами глобальної російської пропаганди: напрями протидії

Неготовність Європи та світу до агресивних дій Росії: криза західної демократії (перевага локальних цінностей над універсальними); відсутність адекватного нормативно-правового та організаційного ресурсу щодо протидії інформаційним викликам гібридної війни; нездатність західної журналістики досягнути масштабності «гри без правил» тощо.

Вироблення країнами-членами ЄС спільних механізмів протидії розгортанню російської інформаційної агресії: створення оперативної робочої групи ЄС зі стратегічних комунікацій «East StratCom Task Force» (вересень, 2015 р.) для просування політики ЄС щодо Східного партнерства; запуск російськомовного сайту Служби зовнішніх зв'язків ЄС (*European Foreign Affairs Service, EFAS*) з аналізом прикладів російської пропаганди, мовних та стилістичних маніпуляцій тощо; створення Європейського фонду на підтримку демократії «*European Endowment for Democracy*»; ухвалення Єврокомісією документу «Спільні принципи протидії гібридним загрозам – відповідь ЄС» (квітень, 2016 р.) та ін.

Динаміка змін у процесі гібридної війни: нові методи нападу й нові способи захисту проти агресії. Роль міжнародної спільноти (НАТО, ЄС, стратегічні партнери України), система санкцій проти РФ як найважливіші чинники протидії агресору. Прийняття НАТО (грудень, 2015 р.) нової стратегії щодо протидії гібридним війнам. Подання до американського сенату (березень, 2016 р.) законопроекту «Про боротьбу з дезінформацією та пропагандою». Створення Центру передового досвіду з питань стратегічних комунікацій під егідою НАТО «The NATO Strategic Communications Centre of Excellence».

Виклики для національної системи інформаційної безпеки України в контексті гібридної агресії Росії: слабка захищеність власного інформаційного простору; відсутність системного підходу та достатньої нормативної бази щодо боротьби з інформаційною агресією, механізмів протидії з антиукраїнською пропагандою і дезінформацією; потреба суттєвого вдосконалення національної системи інформаційної безпеки держави та визначення основних пріоритетів.

Необхідність перегляду базових положень гуманітарної політики держави у контексті протидії російським «гібридним» загрозам, створення ефективної системи забезпечення інформаційної та кібернетичної безпеки держави для інформаційної підтримки зовнішньої та внутрішньої політики України.

Література основна: 1, 10, 16

Література додаткова: 4, 5, 24, 25, 40

Змістовий модуль 5. Психологія інформаційної діяльності

Тема 5.1. Особистість в інформаційному середовищі: проблеми взаємодії

Інформація, інформаційна взаємодія, кодування-декодування інформації, збереження та відтворення інформації. Процес перетворення об'єктивної інформації у суб'єктивні переживання, внутрішні імпліцитні знання й уявлення тощо. Історичний екскурс щодо динаміки форм збереження та передачі інформації: первісне суспільство; потужні цивілізації стародавнього світу; ранні християнські тексти; поява книгодрукування, шкільної та університетської освіти; виникнення перших засобів масової інформації (*media* як посередники між джерелом інформації та цільовою аудиторією); формування філософської наукової галузі (XIX ст.) – *семіотики*, що акумулює базові ідеї щодо передачі та збереження інформації у межах соціальної спільноти.

Інформація як предмет вивчення природничих та гуманітарних наук:

інформатика, біологія, генетика, мовознавство, соціологія, психологія. *Основні властивості інформації*: істинність, об'єктивність, стійкість, актуальність, цінність, доступність, екологічність.

Особистість як суб'єкт інформаційних відносин. Накопичення та збереження інформації для передачі її кінцевому споживачу – суб'єкту інформаційних відносин. *Суб'єкт як рушійна сила інформаційних відносин*: необхідність передачі інформації у вигляді знань, суб'єктивних вражень, узагальнень та інших продуктів мислиннєвої діяльності іншому суб'єкту.

Спілкування у процесі передачі інформації як основа колективних дій. Спілкування як складний, багатоплановий процес встановлення та розвитку контактів між людьми, що супроводжується потребою у спільній діяльності та включає обмін інформацією (А. Петровський, М. Ярошевський). *Основні функції спілкування*: комунікативна, інтерактивна, перцептивна.

Поява *медіапростору* з метою передачі інформації від одного суб'єкта до іншого за допомогою спеціальних засобів (ЗМІ, прес-служби, соціальні мережі тощо). *Інформаційна мережа* як комплекс медіа-засобів, що здійснюють передачу інформації і формують медіапростір. *Система інформаційних мереж* як головний рушій культурно-історичного розвитку суспільства. Передача суспільного досвіду як процес включення особистості в інформаційні відносини з соціальним осередком. Проблеми міжкультурної глобалізації та міжкультурного діалогу/полілогу.

Психосоціальний розвиток особистості у медіасередовищі. Розгортання контексту інформації (за Г.-Г. Гадамером), яку отримує людина з навколишнього середовища, у трьох площинах: *«естетичній, історичній та мовній»*. Рівні сприйняття інформації за Н. Карамішевою: *лінгвістичний, історичний, евристичний, логічний*. Психосоціальна готовність особистості до сприйняття та переробки інформації на кожному рівні. Функція соціалізації особистості – діяльність соціальних інституцій (закладів освіти, професійних осередків, релігійних, політичних та громадських установ тощо). Неможливість соціалізації особистості поза медіасередовищем.

Еволюція форм і методів інформаційної діяльності. *Пабліситі* як продуманий спосіб керування громадським сприйняттям певного суб'єкта комунікацій шляхом спрямування інформації від медіа до широкої громадськості; як метод інформаційної діяльності для формування громадської думки. Накопичення досвіду інформаційної діяльності як формування стилю взаємодії з інформаційним середовищем: специфіка соціально-рольової поведінки (*межі публічності – інтимності* в інформаційних відносинах). Екологічна та психологічна безпека інформаційного середовища.

Література основна: 2, 3

Література додаткова: 10, 18, 27, 42, 49, 50

Тема 5.2. Психологічні особливості інформаційної діяльності мас-медіа

Громадська думка як психологічний феномен: віра у *спільну ідею* (наповнену реалістичним змістом) як потужну консолідуючу силу, що без штучного обмеження свободи скеровує активність певної групи людей у потрібному напрямі. Групова консолідація навколо ідеї – як наслідок,

утворення опозиції (тієї частини людей, що не підтримають дану ідею), групова конфронтація. Вперше застосування поняття «громадська думка» наприкінці XIX ст. у праці французького соціолога Жана Габріеля Тарда «Суспільна думка та натовп».

Прийоми впливу на громадську думку : *позиціонування* як процес переміщення об'єкта соціального пізнання у сприятливе для нього середовище, як серія послідовних операцій (трансформація, перебільшення, переклад); *міфологізація* як вид комунікації, спрямований на передачу не нової інформації, а на апелювання до вже існуючої в свідомості людей, що стосуються базових категорій сприйняття реальності (правди – неправди; добра – зла тощо); *емоціоналізація* як вид комунікації, в якому сприйняття інформації на 100% залежить від емоційного стану; *візуалізація* як найбільш дієвий канал передачі інформації не на вербальному, а на візуальному рівні; *впровадження моделей сприймання* як феномен управління громадською думкою.

Інформація як надважливий ресурс вирішення життєвих завдань. Налагодження зв'язків з інформаційним середовищем (телебачення, соціальні мережі, друковані видання тощо) на кожному з етапів вікового розвитку у процесі соціального онтогенезу. Довіра до інформації як один із основних психологічних атрибутів. Прийняття людиною рішення відповідно до отриманої інформації як узагальнення її змісту з різних медіа-ресурсів.

ЗМІ як основний інформаційний канал для зв'язку з громадськістю та формування громадської думки. Виникнення, еволюція та основне завдання ЗМІ. *Структура ЗМІ*: друковані видання (газети, журнали тощо); аудіовізуальні ЗМІ (радіо, телебачення, кіно тощо); інформаційні агентства (інформбюро, рекламні агентства); інтернет-ресурси (сайти, форуми, соціальні мережі). Умовний поділ ЗМІ на *три категорії*: 1) найменш агресивні ЗМІ, що фіксують та зберігають інформацію певного типу для вирішення повсякденних життєвих завдань (прогноз погоди, кількість народжених тощо); 2) ЗМІ, що здійснюють помірний вплив на громадськість, формуючи просоціальні уявлення щодо базових констант соціуму (напр.: структурні утворення при державних інституціях – правоохоронні органи, медичні заклади, освітні установи тощо); 3) переважна кількість ЗМІ, що агресивно поширюють інформацію з використанням максимальної кількості інформаційно-технологічних ресурсів медіапростору.

Психологічна складова діяльності ЗМІ. Небезпека появи медіазалежності: відчуття гострої необхідності споживати інформацію без реальної необхідності, гострий психологічний дискомфорт, агресія та девіантна поведінка, зміна світоглядних уявлень тощо. Значення та роль медіаосвіти в інформаційному суспільстві.

Fake-epocha та психологія масової дезінформації. «Психологія брехні» Пола Екмана. Інформаційний *булінг*; *тролінг* як найбільш агресивна форма *кібер-булінгу*, його ознаки та методи протидії.

Література основна: 2, 3, 6

Література додаткова: 3, 17, 18, 19, 30, 32, 48

Тема 5.3. Інформаційно-психологічні маніпулятивні технології

Сутність поняття «маніпуляція» у різних джерелах. *Маніпуляція* як вид духовної, психологічної прихованої дії на психічні структури людської особистості. «Маніпулювання суспільною свідомістю» як феномен масової комунікації, складова інформаційних війн. *Передумови виникнення маніпулювання*: дефіцит часу, зумовлений складністю пошуку системи кодування/декодування інформації як для маніпулятора, так і для того, ким маніпулюють; руйнування системи психологічного імунітету, інформаційної фільтрації щодо системи переконань, цінностей тощо; афективно-стресові стани, в яких перебувають перехідні суспільства; залежність від вікової категорії та занижена самооцінка тих, ким маніпулюють; недостатність оперативної та стратегічної інформації; стиль мислення, сформований професійною групою.

Основні *прийоми маніпуляції* суспільною свідомістю. *Методи та прийоми підсвідомого впливу*: приховане інформаційне навіювання; семантичне маніпулювання; інформаційне відволікання; ефект терміновості повідомлень; створення суспільного резонансу; драматизація подій, що відбуваються; створення образу ворога; формування стереотипів та міфів.

Міфотворчість як ефективний метод із арсеналу ЗМІ. Нові міфи, що створюються на ґрунті архетипів свідомості («імперія зла», «вороги цивілізації», «вороги демократії» тощо). *М'які прийоми маніпуляції* щодо подачі матеріалу у ЗМІ: 1) завищення інформаційного приводу; 2) «солодкий» контекст; 3) «голос народу – голос Божий» (лат. Vox populi Vox Dei); 4) закладання мін; 5) анімація, канонізація фокус-групи; 6) фальшивий виток інформації; 7) кластерізація (поділ); 8) канонізація соціопитування; 9) пластиковий експерт; 10) «наша» людина у натовпі; 11) штучний супутник.

Технології маніпулювання, спрямованих на свідомість: **індоктринація** як експансивна взаємодія, комунікативна експансія – насильницька стратегія захоплення смислового простору комунікації для нав'язування іншим своєї комунікативної стратегії та свого бачення; **спін-доктор** (перекл. – *обертання*) як комунікативно-маніпулятивна технологія, спрямована на управління домінуючою тематикою масової свідомості, як своєрідний менеджмент порядку денного соціальних комунікацій (напрямки маніпулятивного впливу спін-доктора); **перформанс** як ритаулізована маніпулятивна технологія масової комунікації, символічна декларація причетності до більшості.

Технології маніпулювання, розрахованих на безсвідоме: у масових комунікаціях інформаційного суспільства: **гіпноз** як психотехнологія створення стану сну за умови тимчасової втрати свідомістю інтенції, тобто інтенціональності (спрямованості на щось); **«руйнування шаблонів»** (О. Кардаш) як маніпулятивний прийом у формі повідомлення шокуючої неправдивої інформації; **резонансні технології** (*стереотипний резонанс, архетиповий резонанс*); маніпулятивна технологія **імпринтингу** (зомбування).

Література основна: 3, 6

Література додаткова: 3, 19, 26, 30, 32, 46, 48

Змістовий модуль 6. Криза моделі глобалізованого інформаційного простору та системи міжнародної безпеки: обриси нової реальності

Тема 6.1. Криза глобалізованого інформаційного простору: виклики та ризику

Глобалізація та інформаційно-комунікативна революція як взаємопов'язані феномени, їх породження – *глобальний інформаційний простір* (ГІП), що розпочався внаслідок низки інформаційно-комунікативних революцій в середині XV ст. разом із винаходом Й. Гутенберга: друкарського станка з «рухливими літерами». Феномени «друкарської людини» й «Галактики Гутенберга» (Г. М. Маклюен). Остання революційна хвиля (кібернетична) «американського білоголового орла», «російського двоголового орла» та «китайського дракона» («холодна війна 2.0») поява кіберпростору з «цифровим» утворенням: Інтернету. «Окінавська Хартія» (2000 р.) – утвердження нового інформаційного суспільства і ГІП.

Сучасний ГІП як породження *американської концепції* «вільних потоків», що корелюється наразі з концепцією «національних інформаційних суверенітетів» та «міжнародної програми розвитку комунікацій», утім в умовах холодної війни (протистояння США та СРСР) наведені концепції розглядалися як альтернативні. Структура ГІП: 1) організаційно-керівні структури; 2) національні, регіональні та світові ресурси; 3) інформаційна інфраструктура та телекомунікаційні технології; 4) медіасистеми.

Світова криза 2008 р. і криза ГІП: прямий та зворотній зв'язок (позитиви та негативи). Формування усередненого типу людини споживчого типу, ідивідуаліста й космополіта (феномен «одновимірної людини» за Г. Маркузе). ГІП як арена гострої змагальності: розвідувальних («шпигунських») мереж, «американського білоголового орла», «російського двоголового орла» та «китайського дракона» («холодна війна 2.0»). ГІП як породження спроб реанімувати біполярний світоустрій, коли СРСР та його сателіти обрали шлях самоізоляції як захист від «ворожого» західного інформаційного впливу у вигляді захисту інформаційного суверенітету.

Активне використання ГІП російської пропагандистською машиною. Просування основних месиджів Кремля щодо: розмежування «братнього українського народу» від «київської влади (хунти)»; невиконання Україною Мінських домовленостей; позиціонування Криму як «історичного російського регіону», повернення якого відбулося згідно норм міжнародного права та ін. завдяки як масштабній, так і «точковій» активності російських ЗМІ на території низки європейських країн: Франції, ФРН, Італії, Болгарії, Греції, Австрії.

Заперечення РФ та КНР й іншими країнами з диктаторським режимом правління пріоритету ГІП на користь «інформаційним суверенітетам». На думку російських дослідників (І. Ашманов та ін.), інформаційний суверенітет – можливість обмеження й заперечення свободи слова як породження інформаційної війни, прирівнювання ГІП до зламу інформаційного суверенітету. Взяття курсу керівництва РФ за прикладом КНР, Ірану, Куби, північної Кореї на «суверенізацію Інтернету» як вихід з ГІП. Створення суверенізації Рунету. Ризики залежності України від інформаційних ресурсів

Росії. Закриття російських телеканалів та інформаційних ресурсів: «Yandex», «ВКонтакте», «Одноклассников» в умовах гібридної агресії Росії проти України.

Література основна: 1, 10, 16

Література додаткова: 21, 28, 34, 54

Тема 6.2. Криза системи міжнародної безпеки в умовах російської агресії

Гібридна агресія Росії проти України як породження нових руйнівних тенденцій в міжнародному безпековому середовищі, що перебуває в стані *глибокої системної кризи*: руйнація засад світового ладу, сформованого після Другої світової війни і закріпленого в статуті ООН щодо незмінності кордонів національних держав та невтручання у внутрішні справи інших держав; порушення базових двосторонніх та багатосторонніх засад; розмивання системи міжнародних угод у галузі стратегічної стабільності; послаблення ролі та неефективність діяльності міжнародних безпекових інституцій; неієздатність міжнародної правової системи; повернення до «права сили» у міжнародних відносинах; руйнування системи європейської та трансатлантичної безпеки тощо.

Україна на зламі глобальної системи безпеки. Росія, як постійний член РБ ООН, всупереч нормам цивілізаційної поведінки відкрито пішла на порушення міжнародного права та загальних принципів світового порядку. Загроза режиму нерозповсюдження ядерної зброї внаслідок нехтування Росією як країною-підписантом власних зобов'язань за Будапештським меморандумом (1994 р.). Системний політичний курс РФ на силову реанімацію імперії, обумовлений ідеями реваншизму і нацизму. Мета курсу РФ – переглянути міжнародний порядок, що склався після Другої світової війни, зруйнувати Північноатлантичний альянс (НАТО), встановити власну сферу впливу на пострадянському й посткомуністичному просторі.

Гібридна агресія РФ проти України як *асиметрична війна* Росії проти євроатлантичної військово-політичної спільноти на нейтральних територіях, де сходяться інтереси зацікавлених сторін. Російська анексія Криму (2014 р.); агресія на Сході України із застосуванням як регулярних військ, так і методів проксі-війни за допомогою місцевих формувань; російська операція в Сирії (початок - вересень, 2015 р.) та ін.; питання радикально-націоналістичних організацій РФ щодо статусу низки територій Білорусії та Північного Казахстану, територіальні претензії РФ щодо країн Балтії та Фінляндії як свідчення глибокої кризи існуючої системи міжнародної безпеки.

Відсутність чіткого *інформаційного концепту в світовому інформаційному полі*, спричиненого активною пропагандистською діяльністю РФ на євроатлантичних теренах: застосування повного інструментального спектру та методів ведення інформаційної війни; використання технологій інформаційно-психологічного впливу; створення спеціальних засобів комунікації у зовнішньому інформаційному просторі для російської пропаганди, які згодом повертаються в російський інформаційний простір (подекуди й в українські ЗМІ) як погляди міжнародної громадськості (ефект «зворотного удару») та ін.

Неспроможність міжнародних організацій щодо своєчасного прийняття

адекватних заходів для вирішення кризових ситуацій в регіоні на прикладі Ради Безпеки ООН, діяльність якої практично заблокована Росією, що має «право вето». *Ідея підтримання миру шляхом консенсусу великих держав, що закріплена у статуті ООН у вигляді «права вето»*, фактично містить небезпеку щодо розподілу сфер відповідальності й легко перетворюється на розподіл зон геополітичного домінування. Недостатність ефективності механізмів протидії російській агресії в діяльності міжнародної інституції з питань безпеки – ОБСЄ. Вразливість НАТО на східному фланзі (Польща, країни Балтії та північної Європи) у зв'язку з російською агресією. Анексія Криму та підвищена мілітарна активність РФ в акваторії Чорного та Азовського морів (наприклад: військове захоплення українських кораблів в акваторії Азовського моря, 25 листопада 2018 р.) як підготовка плацдарму до поширення російського впливу у напрямку Середземномор'я і Близького Сходу.

Геополітична і безпекова ситуація в європейському регіоні з початком російської агресії як «вакуум безпеки», що утворився внаслідок нівелювання правових засад архітектури європейської безпеки. Неготовність країн ЄС та НАТО до адекватного сприйняття російської гібридної агресії. Сконцентрованість ЄС та НАТО на засобах «м'якої сили», неготовність до сприйняття інформаційної та смислової складових ведення гібридної війни як фактор перегляду базових стратегічних засад системи колективної безпеки НАТО та системи європейської безпеки.

Література основна: 1, 6, 16

Література додаткова: 1, 20, 22, 28

Тема 6.3. «Українська криза» як феномен сучасних міжнародних відносин: передумови формування стійкого національного інформаційного концепту

Феномен «української кризи» у сучасній системі міжнародних відносин, як фактор трансформації балансу сил у постбіполярному світі, окремий факт глобального переходу і як драма незалежної держави, що змушена виживати й робити свій вибір в умовах «конфліктної трансформації». «Українська криза» як породження біфуркацій та вибору для майбутньої системи стабільності міжнародної безпеки, як індикатор творення нового міжнародного порядку.

Неправомірність розгляду «української кризи» як несподіваного збою світової політики, ізолюваного явища в системі міжнародних відносин. «Українська криза» як свідчення ненадійності існуючих міжнародних безпекових інституцій, дії міжнародних договорів та меморандумів щодо безпекових гарантій. Як приклад: Будапештський меморандум, за словами Стівена Пфайфера, планувався як політична угода і передбачав «конкретно не визначені запевнення, але не військові гарантії». Відсутність жорсткої реакції Заходу на російську агресію проти України, на думку дипломата, стала дискредитацією західних безпекових гарантій, що негативно впливає на стабільність режимів нерозповсюдження.

Міжнародно-правове підтвердження чинності та обов'язковості для виконання сторонами –підписантами (зокрема, Росією) Будапештського меморандуму: 1) документ ГА і РБ ООН А/49/765*S/1994/ 1339* від 19.12. 1994 р. у формі листа до 59-ї сесії ГА з проханням поширити текст Будапештського меморандуму як офіційного документа ГА і РБ ООН; 2) документ постійно

діючої Конференції ООН із роззброєння CD/1285 від 21.12. 1994 р. Реакція світу на гібридну агресію: система міжнародних санкцій. Світова підтримка України – резолюція ГА ООН A/RES/68/262 ООН та ін.

Інформаційний складник російської гібридної агресії як передумова для формування *стійкого національного інформаційного концепту*, що ґрунтується на українських традиційних та європейських ліберальних цінностях. Аксіологічна криза українського суспільства внаслідок відсутності чіткої позиції держави до врівноваженої гуманітарної політики з моменту здобуття незалежності. Основні чинники розвитку українського концепту в контексті національної ідеї, покликаних заповнити інформаційні та культурно-ідеологічні прогалини, що сформувалися в Україні протягом останніх десятиліть: визначення сутності застосованих проти України технологій ведення війни нового покоління, характерних для інформаційного суспільства; розуміння сутності інформації як інструменту перекодування у відповідних електоральних групах; виявлення з'ясування механізмів протидії інформаційним впливам; формування сталості історичного розвитку українського народу в родині європейського суспільства.

Література основна: 1, 16

Література додаткова: 5, 6, 14, 15, 20, 28, 35

Змістовий модуль 7. Інформаційна безпека та інформаційна політика України в сучасних реаліях

Тема 7.1. Інформаційна складова національної безпеки держави: виклики XXI століття

Категорія «інформаційна безпека» як видова до родового поняття «національна безпека держави». 17 стаття Конституції України щодо забезпечення інформаційної безпеки як однієї з найважливіших функцій держави. Указ Президента України від 25.02. 2017 р. №47/2017 «Про доктрину інформаційної безпеки України» щодо: мети та принципів; національних інтересів України в інформаційній сфері; актуальних загроз національним інтересам та національній безпеці України в інформаційній сфері.

З урахуванням викликів агресивної інформаційної війни як на території України, так і в світі, реалізація Доктрини РНБО забезпечуватиметься за умови належної координації заходів, що покладаються на всі державні органи: Кабінет Міністрів України, Міністерство інформаційної політики України, Міністерство закордонних справ, Міністерство оборони, Служба безпеки України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації, Національний інститут стратегічних досліджень. Участь Міністерства культури України, Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Державного комітету телебачення і радіомовлення щодо: забезпечення захисту українського інформаційного простору від пропагандистської аудіовізуальної та друкованої продукції держави-агресора; розроблення пріоритетів і стимулів для розвитку вітчизняного кінематографу, телевізійного контенту, книгодрукування, зокрема, в частині висвітлення героїчного спротиву українського народу російській агресії.

Головні завдання системи забезпечення інформаційної безпеки держави:

прогнозування ризиків реалізації зовнішньої і внутрішньої політики держави в інформаційній сфері; розроблення й впровадження адекватних заходів і методів реагування на виклики як історичного, так і цивілізаційного походження; нейтралізація або послаблення дії проявів гібридної агресії тощо.

Відкритість національного інформаційного простору як породження реальних загроз щодо негативного інформаційно-психологічного впливу на суспільну свідомість. Відсутність на законодавчому рівні достатніх гарантій захисту населення від негативних інформаційно-психологічних впливів, результатом яких може стати руйнування *єдиного інформаційного й духовного простору*. Напрями *протидії* загрозам: необхідність формування державної системи забезпечення інформаційно-психологічної безпеки на основі взаємодії органів виконавчої влади й громадських організацій; підготовка суспільства до активної інформаційної протидії; входження національного інформаційного поля у світовий інформаційний простір; удосконалення системи масової комунікації та інформації; формування системи для підготовки кадрів з інформаційно-психологічної протидії; духовна консолідація суспільства й формування загальнонаціональної ідентичності українців.

Література основна: 2, 7, 11, 13, 16

Література додаткова: 5, 6, 15, 33, 45

Тема 7.2. Стратегія кібербезпеки України в умовах гібридної війни

Дефініція понять «кіберпростор», «кібербезпека», «кіберзагрози», «кібератаки» у сучасних дослідженнях як зарубіжних (М. Лібіцкі, Дж. Най, С. Морган, М. Шмідт та ін.), так і вітчизняних науковців (Д. Дубов, Г. Головка, М. Ожеван та ін.). Згідно міжнародного стандарту, *кіберпростор* – середовище існування, що виникло в результаті взаємодії людей, програмного продукту і послуг в Інтернеті за допомогою технологічних пристроїв та мереж. Розуміння *кібербезпеки* як стану захищеності кіберпростору держави в цілому, так і окремих об'єктів її інфраструктури від зовнішніх впливів та ризиків.

Проблема забезпечення кібербезпеки як невід'ємної складової інформаційної безпеки держави в умовах гібридної війни. Прийняття «Стратегії кібербезпеки України» (Указ Президента України від 15.03 2016 р. № 96/2016) з метою «створення умов для безпечного функціонування кіберпростору, його використання в інтересах особи, суспільства і держави». Спрямованість «Стратегії» на визначення завдань для забезпечення кібербезпеки України; артикуляцію загроз кібербезпеці держави: широка присутність в інформаційній структурі держави організацій, груп, що прямо чи опосередковано пов'язані з РФ; безконтрольність електронних мас-медіа та соціальних мереж, які використовуються як майданчики для вербування в екстремістські організації, злочинні угруповання, незаконні збройні формування; використання сучасних ІКТ для здійснення терористичних актів; об'єктами кібератак все частіше стають інформаційні ресурси фінансових установ, державні органи, урядові та приватні веб-сайти в мережі Інтернет.

Пріоритети та напрями забезпечення кібербезпеки України, зокрема: створення вітчизняної нормативно-правової бази у цій сфері; формування конкурентного середовища у сфері ІКТ та розвиток технологій кіберзахисту;

розвиток інфраструктури електронних комунікацій, включаючи широкосмуговий доступ до Інтернету; підвищення цифрової грамотності громадян та культури безпекового поведіння в кіберпросторі; створення системи своєчасного виявлення, запобігання та нейтралізації кіберзагроз та ін.

На думку Д. Дубова, кіберзагрози умовно поділяються на дві групи: *перша група* – «класичні» кіберзагрози, для реалізації яких потрібні лише сучасні ІКТ, та *друга група* – злочини, що характерні для геополітичної боротьби (хактивізм, кібершпигунство та кібердиверсії). В умовах воєнно-інформаційного протистояння небезпечність кібератак зростає. Перші серйозні кібератаки (проти серверу ЦВК) – під час виборів президента України 27.05.2014 р. Висока вірогідність втручання Росії у вигляді кібератак під час президентської кампанії 31.03.2019 р. Недостатня ефективність сучасної системи кібербезпеки України, нагальна потреба її модернізації: залучення інститутів громадянського суспільства до процесу конструювання системи кібербезпеки; зміни в нормативній базі, формування чіткого правового розуміння сутності та складових кібербезпеки; посилення міжнародного співробітництва у сфері забезпечення кібербезпеки тощо.

Література основна: 10, 14, 16

Література додаткова: 4, 12, 15, 33, 40

Тема 7.3. Новий вимір інформаційної політики України

Інформаційна політика держави в сучасному політичному процесі як окремий вид політичної діяльності. Інформаційна політика за Г. Почепцовим, як сукупність принципів, підходів, визначальних законів функціонування інформаційної сфери. Державна політика в інформаційній сфері як діяльність державно-правових інституцій щодо управління реальними та потенційними загрозами з метою створення необхідних умов для задоволення інформаційних потреб людини, а також реалізації національних інтересів. *Основні напрями державної політики в інформаційній сфері* спрямовані на захист: інформаційних прав і свобод людини; державної безпеки в інформаційній сфері; національного інформаційного ринку, економічних інтересів держави в інформаційній сфері, національних виробників інформаційної продукції.

Україна в процесі осмислення нової реальності у зв'язку із викликами російської агресії: переоцінка концепції державної інформаційної політики, розроблення механізмів спротиву інформаційній агресії, подолання наслідків агресії для інформаційного простору держави. Прийняття низки Указів Президента України «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України» від 01.05.2014 р. № 449/2014; «Про доктрину інформаційної безпеки України» від 25.02.2017 р. № 47/2017 для уточнення засад формування та реалізації державної інформаційної політики, насамперед щодо запобігання руйнівному інформаційному впливу РФ в умовах розв'язаної нею гібридної війни.

Поряд із позитивними змінами у сфері інформаційної політики, існування численних проблемних моментів: нормативно-правова неготовність держави щодо реакції на нові виклики й загрози, перебування інформаційної інфраструктури держави у стадії формування, фізична втрата спроможності

реалізовувати концепцію єдиного інформаційного простору держави у зв'язку з «інформаційною окупацією» РФ анексованих та тимчасово непідконтрольних українських територій, проблема обмеження потоку пропаганди та дезінформації із зони бойових дій, що ведуть недобросовісні медіа тощо.

Посилення заходів щодо протидії російській інформаційній агресії: відновлення ефірного мовлення на звільнених і підконтрольних територіях Донецької і Луганської областей; посилення інструментарію інформаційної роботи із закордонними аудиторіями, зокрема: прийняття Закону України «Про систему іномовлення України» (грудень, 2015 р.), запуск «Мультимедійної платформи іномовлення України» (МПУ); розвиток системи публічної дипломатії шляхом створення Управління публічної дипломатії при Міністерстві закордонних справ України (грудень, 2015 р.) та ін.

Формування стійкого інформаційного концепту України в сучасних реаліях. Організація *стратегічної комунікації* як рамкового підходу до впровадження заходів з протидії дезінформації та інформаційній агресії, що нормативно визначено у новій редакції Воєнної доктрини України; створення Партнерства зі стратегічних комунікацій між Україною та НАТО; здійснення функціонального аналізу сфери стратегічних комунікацій апаратом РНБО та НІСД. Змістове ядро стратегічних комунікацій – формування *наративу* (розповідь, викладення подій, фактів), що включає переконливу сюжетну лінію, аргументовано може пояснити причини перебування держави в конфлікті, перспективи виходу з нього тощо. Саме такий вид комунікацій, спрямований на гармонізацію тем, ідей, образів має стати підґрунтям формування стійкого інформаційного концепту в державі, що зробить більш ефективною оборонну стратегію України в сучасних реаліях.

Література основна: 9, 11, 12, 13, 16

Література додаткова: 4, 6, 15, 20, 33

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№	Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць	Всього
1.	Відвідування лекцій	1	23	23
2.	Відвідування семінарських занять	1	26	26
3.	Виконання завдання для самостійної роботи	5	23	115
4.	Робота на семінарському занятті: підготовка доповідей та повідомлень, виступ, участь у тренінгах та дискусіях	10	26	260
5.	Модульна контрольна робота	25	7	175
6.	Підсумковий рейтинговий бал			599

Коефіцієнт – 5, 99

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

№	Питання для самостійної роботи	Кількість годин	Література	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль 1. Міжнародні інформаційні відносини: парадигми, концепції, доктрини, стратегії					
Тема 1.1.	Підготувати доповідь-презентацію на одну із тем на вибір: 1. Нова інформаційна парадигма міжнародних відносин в епоху глобалізації. 2. Принципи і цінності інформаційного суспільства згідно «Хартії Глобального Інформаційного Суспільства» Окінава, 2000 р. 3. Негативні наслідки глобалізації: теорія антиглобалізму.	4 год.	Дивись літературу до теми	Контроль на семінарському занятті, підготовка повідомлень, презентацій	5
Тема 1.2.	Підготувати доповідь-презентацію на одну із тем на вибір: 1. Америко-англійська модель інформаційного суспільства. 2. Європейська модель інформаційного суспільства. 3. Моделі інформаційного суспільства країн Азійсько-Тихоокеанського регіону	4 год.	Дивись літературу до теми	Контроль на семінарському занятті, підготовка повідомлень, презентацій.	5
Тема 1.3.	1. Визначити основні положення та принципи побудови інформаційного суспільства в Європі. 2. Схарактеризувати ключові особливості пан'європейської інформаційної стратегії в політичній, економічній, соціальній та культурній сферах. 3. Обґрунтувати спільність позицій країн ЄС щодо збереження культурної самобутності і мовного розмаїття країн Європи.	6 год.	Дивись літературу до теми	Контроль на семінарському занятті, підготовка повідомлень, презентацій	5
Змістовий модуль 2. Міжнародна інформаційна політика					
Тема 2.1.	1. Проаналізувати документи ЮНЕСКО: «Інформаційне суспільство для всіх», «Четверта Велика Програма ЮНЕСКО з проблем комунікації, інформації, інформатики та телематики», «Белградська резолюція» та дослідити, яким чином у даних документах представлено баланс інтересів різних країн світу у міжнародному інформаційному просторі. 2. Підготувати презентації на теми: «Концепція універсальності» щодо створення нової політичної системи у контексті ідеології інформаційного суспільства»; «Нові завдання ЮНЕСКО у XXI ст.: виклики інформаційного суспільства».	4 год.	Дивись літературу до теми	Контроль на семінарському занятті, підготовка повідомлень, опитування	5
Тема 2.2.	1. Здійснити аналіз діяльності міжурядових регіональних організацій (РЄ, ЄС, ОБСЄ, НАТО) щодо реалізації стратегії інформаційної політики у глобалізованому світі. 2. Підготувати виступ на тему: «Інформаційне суспільство – виклик для Європи». 3. Підготувати презентації на теми: «Глобальний виклик Бангеманна» як програма ЄС щодо створення інформаційних міст»; «Університет Грінченка – сучасний SMART-університет».	6 год.	Дивись літературу до теми	Контроль на семінарському занятті, підготовка повідомлень, опитування	5

Тема 2.3.	Підготувати доповідь-презентацію на одну із тем на вибір: 1. Інформаційна політика США. 2. Інформаційна політика розвинутих європейських країн: Англії, ФРН, Франції та ін. 3. Специфіка інформаційної політики скандинавських країн: Швеції, Данії, Норвегії. 4. Інформаційна політика Росії як геополітичний виклик світовому порядку. 5. Виклики для інформаційної політики України.	6 год.	Дивись літературу до теми	Підготовка повідомлень, презентацій. Контроль на семінарському занятті.	5
Змістовий модуль 3. Міжнародна інформаційна безпека: сучасні виклики та загрози					
Тема 3.1.	1. Проаналізувати основні наукові концепції щодо проблем глобальної безпеки: підтримання сталого миру, попередження конфліктів тощо. 2. Розкрити специфіку доктрини превентивної дипломатії та проаналізувати її основні заходи. 3. Дослідити практику діяльності ООН у напрямку застосування заходів превентивної дипломатії. 4. Підготувати виступ-презентацію на тему: «Порівняльний аналіз основних моделей (А, В, С, D, E) системи глобальної інформаційної безпеки.	2 год.	Дивись літературу до теми	Підготовка повідомлень. Контроль на семінарському занятті.	5
Тема 3.2.	Підготувати доповідь-презентацію на одну із тем на вибір: 1. Діяльність регіональних міжурядових інституцій щодо виміру інформаційної політики європейської безпеки для забезпечення сталого миру в європейському регіоні. 2. Нові виклики розвитку ІКТ для міжнародної інформаційної безпеки. 3. Кібертероризм як сучасний виклик міжнародній безпеці і світовому порядку.	2 год.	Дивись літературу до теми	Підготовка повідомлень, презентацій. Контроль на семінарському занятті.	5
Тема 3.3.	1. Розкрити сутність та спорідненість понять «культурна ідентичність» та «національна ідентичність» як консолідуючих та інтегруючих суспільних чинників. 2. Дослідити на конкретних прикладах, чому питання збереження «культурної самобутності» є визначальним у діяльності міжурядових організацій, зокрема ЮНЕСКО. 3. Довести, що реалізація Росією ідеологічного проекту «руського миру» на території України є одним із напрямів реальної політики РФ щодо заперечення української ідентичності, штучності української мови, фальшивості нашої історії, фіктивності української нації тощо. 4. З'ясувати, чому сам факт заперечення онтологічного статусу українства як такого вважається найбільш радикальною формою несприйняття української ідентичності. 5. Довести, що протидія будь-яким спробам заперечення української ідентичності є питанням національної безпеки держави.	4 год.	Дивись літературу до теми	Контроль на семінарському занятті, підготовка повідомлень	5

Тема 3.4.	Підготувати презентації на теми (на вибір): 1. Константинополь – колыска православ'я та материнська церква для Києва. 2. Собор святої Софії в Києві як кафедральний храм Київської митрополії: історія та сучасність. 3. Анексія Київської митрополії Московським патріархатом у 1686 році – початок боротьби за духовну незалежність України. 4. Діяльність Російської православної церкви в Україні – дискредитація релігійної (духовної) складової національної самоідентифікації українців. 5. Томос – духовна перемога України над Росією.	4 год.	Дивись літературу до теми	Контроль на семінарському занятті, підготовка повідомлень	5
Змістовий модуль 4. Світова гібридна війна: інформаційний вимір					
Тема 4.1.	1. Розкрити сутність поняття «гібридна війна» як нової форми глобального протистояння. 2. Схарактеризувати передумови, що сприяли виникненню гібридних загроз на Сході Європи. Чи погоджуєтесь Ви з думкою, що «буферні» або сірі зони безпеки між Росією та країнами ЄС та НАТО є основним джерелом гібридних загроз у сучасному світі? Якщо так, то обґрунтуйте свою відповідь. 3. Підготувати презентації на теми: 1) «Френк Хоффман – теоретик концепції гібридної війни». 2) «Концепція мережево-центричної війни – американська модель ведення війни з використанням інформаційних технологій».	2 год.	Дивись літературу до теми	Підготовка повідомлень. Контроль на семінарському занятті.	5
Тема 4.2.	Підготувати доповідь-презентацію на одну із тем на вибір: 1. Моноцентрична «путінська» модель системи політичного устрою сучасної Росії 2. Політика дискредитації російською владою «кольорових» революцій (Грузія, Україна) як інформаційної технології «керованого хаосу». 3. Концепція євразійства – модель відродження нової євразійської Російської імперії. 4. Створення та поширення історичних міфів для реконструкції російської імперської ідентичності.	2 год.	Дивись літературу до теми	Підготовка повідомлень, презентацій. Контроль на семінарському занятті.	5
Тема 4.3.	1. Розкрити роль ЗМІ як віртуальної «четвертої гілки» політичної влади. 2. Визначити та схарактеризувати основні об'єкти деструктивного інформаційного впливу. 3. З'ясувати, чому сьогодні російська журналістика модифікувалася у спецпропаганду як інструмент ведення гібридної агресії Росії проти України. 4. Схарактеризувати основні інструменти російської спецпропаганди на таких прикладах: прийоми пропаганди Віллі Мюнценберга, технології «гебеллівської» пропаганди, методи «чорної» пропаганди (фейки, дезінформація). 5. Підготувати виступ на тему: «Напрями та методи протидії російській спецпропаганді».	2 год.	Дивись літературу до теми	Підготовка повідомлень. Контроль на семінарському занятті.	5

Тема 4.4.	Підготувати доповідь-презентацію на одну із тем на вибір: 1. Неготовність Європи та світу до агресивної політики Росії «гри без правил». 2. Напрями діяльності ЄС щодо вироблення країнами-членами спільних механізмів протидії розгортанню російської інформаційної агресії. 3. Нова стратегія НАТО (грудень, 2015 р.) щодо протидії гібридним війнам. 4. Виклики та загрози для національної системи інформаційної безпеки України.	2 год.	Дивись літературу до теми	Підготовка повідомлень, презентацій. Контроль на семінарському занятті.	5
-----------	---	--------	---------------------------	---	---

Змістовий модуль 5. Психологія інформаційної діяльності

Тема 5.1.	Підготувати доповідь-презентацію на одну із тем на вибір: 1. Роль особистості як суб'єкта інформаційних відносин. 2. Розвиток форм збереження та передачі інформації у різні історичні епохи. 3. Медіапростір як важливий фактор соціалізації особистості. 4. Екологічні та психологічні аспекти інформаційної діяльності.	4 год.	Дивись літературу до теми	Підготовка повідомлень, презентацій. Контроль на семінарському занятті.	5
-----------	--	--------	---------------------------	---	---

Тема 5.2.	1. Розкрити сутність поняття «громадська думка» та на конкретних прикладах проаналізувати дію прийомів впливу на громадську думку: позиціонування, міфологізації, емоціоналізації, візуалізації, впровадження моделей сприймання. 2. Проаналізувати сучасну структуру ЗМІ: друковані видання, аудіовізуальні ЗМІ, інформаційні агентства, Інтернет-ресурси та визначити їх спільні та відмінні (специфічні) риси щодо інформаційної діяльності. 3. Схарактеризувати близькі за змістом поняття: «fake-інформація», «інформаційний булінг», «інформаційний кібер-булінг», «тролінг». У чому Ви вбачаєте ризики сучасної Fake-епохи у контексті актуалізації психології масової дезінформації? 4. Підготувати виступ на тему: «Медіаосвіта в сучасному інформаційному суспільстві».	2 год.	Дивись літературу до теми	Підготовка повідомлень. Контроль на семінарському занятті.	5
-----------	--	--------	---------------------------	--	---

Тема 5.3.	1. Проаналізувати основні прийоми маніпуляції суспільною свідомістю та виявити ефективність <i>методів підсвідомого інформаційного впливу</i> , який широко застосовується у ЗМІ. Пояснити, чому сьогодні ЗМІ стали основним інструментом формування суспільної думки у світовій політиці. 2. Продемонструвати на конкретних прикладах, як за допомогою <i>методів семантичного маніпулювання і формування стереотипів</i> можна легко маніпулювати свідомістю людини. 3. Здійснити порівняльний аналіз технологій маніпулювання, спрямованих на свідомість: <i>індоктринація, спін-доктор, перформанс</i> й технологій маніпулювання, спрямованих на безсвідоме: <i>гіпноз, резонансні маніпулятивні технології, «руйнування шаблонів», психотехнологія імпринтингу</i> (зомбування) та виявити їх спільні та відмінні риси щодо психологічного впливу на індивіда, спільноти.	2 год.	Дивись літературу до теми	Підготовка повідомлень, презентацій. Контроль на семінарському занятті.	5
-----------	---	--------	---------------------------	---	---

Змістовий модуль 6. Криза моделі глобалізованого інформаційного простору та системи міжнародної безпеки: обриси нової реальності

Тема 6.1.	1.Проаналізувати історичні передумови, що сприяли появі глобального інформаційного простору (ГІП) на прикладі аналізу феноменів: від «друкарської людини» й «Галактики Гутенберга» до останньої революційної хвилі, що зумовила становлення кіберпростору та Інтернету. 2.Підготувати доповідь на тему: «Сучасний ГІП як породження американської концепції «вільних потоків»: ризики та перспективи». 3.Дослідити на конкретних прикладах, як російська пропаганда активно використовує ГІП для просування основних меседжів Кремля: розмежування «братнього українського народу» від «київської влади»; невиконання Україною Мінських домовленостей тощо. 4. Підготувати доповідь на тему: «Ризики залежності України від інформаційних ресурсів Росії» .	4 год.	Дивись літературу до теми	Підготовка повідомлень. Контроль на семінарському занятті.	5
Тема 6.2.	Підготувати доповідь-презентацію на одну із тем на вибір: 1. Нова архітектура європейської безпеки у ХХІ столітті. 2. Стратегічні й тактичні розбіжності постбіполярного середовища безпеки: конфлікт цінностей. 3.Діяльність НАТО та ОБСЄ у контексті запобігання та ліквідації загроз нетрадиційного й асиметричного типів. 4. Інформаційна безпека людини як пріоритет національної та міжнародної безпеки.	2 год.	Дивись літературу до теми	Підготовка повідомлень. Контроль на семінарському занятті.	5
Тема 6.3.	Підготувати доповідь-презентацію на одну із тем на вибір: 1. Європейський Союз як спільнота людей, що сповідують європейські цінності. 2.Людина як найвища цінність європейської цивілізаційної моделі. 3.Шлях до Європи – цивілізаційний вибір України. 4. Аксіологічна криза українського суспільства. 5. Україна в системі нових ціннісних координат: взаємозв'язок традиційних українських та ліберальних європейських цінностей. 6.Ціннісна проблематика інформаційного виміру російсько-української гібридної війни: міжцивілізаційне протистояння. 7.«Українська криза» як феномен сучасних міжнародних відносин. 8.Організація стратегічної комунікації принципово відмінної від методів інформаційного впливу агресора як основа формування інформаційного концепту України.	2 год.	Дивись літературу до теми	Підготовка повідомлень. Контроль на семінарському занятті.	5
Змістовий модуль 7. Інформаційна безпека та інформаційна політика України в сучасних реаліях					

Тема 7.1.	1. Проаналізувати основні положення «Доктрини інформаційної безпеки України» (рішення РНБО України від 29.12. 2016 р.) і визначити, на які органи державної влади покладено виконання основних завдань даного документу. 2. Визначити коло питань в «Доктрині інформаційної безпеки України», виконання яких покладено на Міністерство культури і освіти України, Національну Раду з питань телебачення і радіомовлення, Державний комітет телебачення і радіомовлення. Навести приклади. 3. Дослідити етапи становлення національної ідентичності українців за роки незалежності й визначити передумови й причини кризи ідентичності українців. 4. Підготувати презентацію на тему: «Формування новітньої української нації на засадах національної ідеї».	3 год.	Дивись літературу до теми	Підготовка повідомлень. Контроль на семінарському занятті.	5
Тема 7.2.	1. З'ясувати важливість рішення РНБО «Про стратегію кібербезпеки України» (Указ Президента України від 15.03. 2016 року. № 96/2016) та проаналізувати структуру даного документу. 2. Дослідити на конкретних прикладах застосування РФ в кіберпросторі США, країн Заходу та України кібератак й визначити їх негативні наслідки. 3. Підготувати презентацію на тему: «Захист кіберпростору – важлива складова інформаційної безпеки держави».	2 год.	Дивись літературу до теми	Підготовка повідомлень. Контроль на семінарському занятті.	5
Тема 7.3.	1. Дослідити позитивні зміни в інформаційній політиці України, що відбулися внаслідок осмислення нової реальності, в якій опинилася наша держава у зв'язку із російською агресією, 2. З'ясувати важливість заходів, що пов'язані із посиленням інструментарію інформаційної роботи із закордонними аудиторіями, зокрема: прийняття закону України «Про систему іномовлення України» (грудень, 2015 р.), запуск «Мультимедійної платформи іномовлення України» (МПУ) та ін. 3. Визначити сутність «стратегічної комунікації» як рамкового підходу до впровадження заходів з протидії дезінформації та інформаційній агресії. 4. Підготувати презентацію на тему: «Новий вимір інформаційної політики України».	2 год.	Дивись літературу до теми	Підготовка повідомлень. Контроль на семінарському занятті.	5

Критерії оцінювання

Бал	Критерій
10	студент засвоїв теоретичний матеріал, який винесений на самостійну роботу, застосування для оформлення результатів самостійної роботи не тільки рекомендованої, а й додаткової літератури та творчого підходу; чітке володіння понятійним апаратом, теорією; вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань, розв'язання ситуацій. Оформлення результатів самостійної роботи повинно бути логічним та послідовним.
8	студент засвоїв теоретичний матеріал з відповідної теми який винесений на самостійну роботу, та наявне вміння орієнтуватися в ньому, усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних задач; за умови виконання всіх вимог, які передбачено для оцінки "5 балів", при наявності незначних помилок або не зовсім повних висновків за одержаними результатами. Оформлення виконаного завдання з самостійної роботи має бути послідовним.
6	студент не повністю засвоїв тему для самостійного опрацювання не досконало володіє основними поняттями та положеннями навчальної дисципліни, невпевнено орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність знань.
2-4	студент не опанував навчальний матеріал з відповідної теми для самостійного опрацювання, не знає основних понять і термінів наукової дисципліни, не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове або логічне мислення.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в письмовому вигляді з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Навчальні досягнення студентів з дисципліни «Міжнародна інформація: Основи міжнародних інформаційних відносин» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок на семінарських заняттях та під час виконання самостійної роботи, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Форма проведення семестрового контролю – екзамен. Завдання поточного контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 60 балів.

Виконання всіх видів робіт є обов'язковим для студента. Студент не допускається до екзамену, якщо за результатами поточного контролю набирає менше 34 балів.

6.5. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	90-100
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична карта дисципліни

Разом: 210 год.; лекції – 48 год.; семінарські заняття – 50 год.; самостійна робота – 73 год.; МК – 14 год.; семестровий контроль – 25 год.

Модулі	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		
Назва модуля	Міжнародні інформаційні відносини: парадигми, концепції, доктрини, стратегії			Міжнародна інформаційна політика		
Кількість балів за модуль	87 балів			76 балів		
Тема	1.1.	1.2.	1.3.	2.1.	2.2.	2.3.
Теми лекцій (всього 6 балів)	Міжнародні інформаційні відносини в епоху глобалізації: концептуальний вимір (1 б.)	Дві моделі становлення інформаційного суспільства: західна та азійська (1б.)	Європа і глобальне інформаційне суспільство (1 б.)	Еволюція розвитку міжнародної інформаційної політики в останні два десятиріччя XX століття (1 б.)	Інформаційний вимір європейської інтеграції: регіональні концепції та моделі інформаціоналізму (1 б.)	Детермінанти національної інформаційної політики (1 б.)
Теми семінарських занять (77 балів)	Міжнародні інформаційні відносини в епоху глобалізації: концептуальний вимір (4 год.) (20+2 б.)	Дві моделі становлення інформаційного суспільства: західна та азійська (10 +1 б.)	Європа і глобальне інформаційне суспільство (10+1 б.)	Еволюція розвитку міжнародної інформаційної політики в останні два десятиріччя XX століття (10+1 б.)	Інформаційний вимір європейської інтеграції: регіональні концепції та моделі інформаціоналізму (10 +1 б.)	Детермінанти національної інформаційної політики (10+1 б.)
Самостійна робота (всього 30 балів)	5 б	5 б	5 б	5 б	5 б	5 б
Види поточного контролю (всього 50 балів)	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)			Модульна контрольна робота 2 (25 балів)		

Модулі	Змістовий модуль 3				Змістовий модуль 4			
Назва модуля	Міжнародна інформаційна безпека: сучасні виклики та загрози				Світова гібридна війна: інформаційний вимір			
Кількість балів за модуль	93 бали				93 бали			
Тема	3.1.	3.2.	3.3.	3.4.	4.1.	4.2.	4.3.	4.4.
Теми лекцій (всього 8 балів)	Політичні доктрини та стратегії глобальної інформаційної безпеки (1 б.)	Інформаційна безпека в регіональних концепціях та доктринах (1б.)	Культурна ідентичність як чинник інформаційної безпеки розширеної Європи (1 б.)	Шлях до Томосу – більше 300 років боротьби за духовну незалежність України (1 б.)	Феномен гібридної війни у новітній історії: гібридна реальність і світовий порядок (1 б.)	Особливості гібридної війни Росії проти України: стратегія імперського реваншу (1 б.)	Інформаційна складова гібридної війни: принципи, інструментарій, сфери впливу (1 б.)	Світ перед викликами глобальної російської пропаганди: напрями протидії (1 б.)
Теми семінарських занять (88 балів)	Політичні доктрини та стратегії глобальної інформаційної безпеки (10 +1 б.)	Інформаційна безпека в регіональних концепціях та доктринах (10 +1 б.)	Культурна ідентичність як чинник інформаційної безпеки розширеної Європи (10+1 б.)	Шлях до Томосу – більше 300 років боротьби за духовну незалежність України (10+ 1 б.)	Феномен гібридної війни у новітній історії: гібридна реальність і світовий порядок (10+ 1 б.)	Особливості гібридної війни Росії проти України: стратегія імперського реваншу (10 +1 б.)	Інформаційна складова гібридної війни: принципи, інструментарій, сфери впливу (10+1 б.)	Світ перед викликами глобальної російської пропаганди: напрями протидії (10+1 б.)
Самостійна робота (всього 40 балів)	5 б	5 б	5 б	5 б.	5 б	5 б	5 б	5 б
Види поточного контролю (всього 50 балів)	Модульна контрольна робота 3 (25 балів)				Модульна контрольна робота 4 (25 балів)			

Модулі	Змістовий модуль 5			Змістовий модуль 6		
Назва модуля	Психологія інформаційної діяльності			Криза моделі глобалізованого інформаційного простору та системи міжнародної безпеки: обриси нової реальності		
Кількість балів за модуль	87 балів			87 балів		
Тема	5.1.	5.2.	5.3.	6.1.	6.2.	6.3.
Теми лекцій (всього 6 балів)	Особистість в інформаційному середовищі: проблеми взаємодії (1 б.)	Психологічні особливості інформаційної діяльності мас-медіа (1б.)	Інформаційно-психологічні маніпулятивні технології (1 б.)	Криза глобалізованого інформаційного простору: виклики та ризики (1 б.)	Криза системи міжнародної безпеки в умовах російської гібридної агресії (1 б.)	«Українська криза» як феномен сучасних міжнародних відносин: передумови формування стійкого національного інформаційного концепту (1 б.)
Теми семінарських занять (88 балів)	Особистість в інформаційному середовищі: проблеми взаємодії (4 год.); (20+2 б.)	Психологічні особливості інформаційної діяльності мас-медіа (10 +1 б.)	Інформаційно-психологічні маніпулятивні технології (10 +1 б.)	Криза глобалізованого інформаційного простору: виклики та ризики (10+1 б.)	Криза системи міжнародної безпеки в умовах російської гібридної агресії (4 год.); (20 +2 б.)	«Українська криза» як феномен сучасних міжнародних відносин: передумови формування стійкого національного інформаційного концепту (10+1 б.)
Самостійна робота (всього 30 балів)	5 б	5 б	5 б	5 б	5 б	5 б
Види поточного контролю (всього 50 балів)	Модульна контрольна робота 5 (25 балів)			Модульна контрольна робота 6 (25 балів)		

Модулі	Змістовий модуль 7		
Назва модуля	Інформаційна безпека та інформаційна політика України в сучасних реаліях		
Кількість балів за модуль	76 балів		
Тема	7.1.	7.2.	7.3.
Теми лекцій (всього 3 бали)	Інформаційна складова національної безпеки держави: виклики XXI століття (1 б.)	Стратегія кібербезпеки України в умовах гібридної війни (1 б.)	Новий вимір інформаційної політики України (1 б.)
Теми семінарських занять (33 бали)	Інформаційна складова національної безпеки держави: виклики XXI століття (10+1 б.)	Стратегія кібербезпеки України в умовах гібридної війни (10+1 б.)	Новий вимір інформаційної політики України (10+1 б.)
Самостійна робота (всього 15 балів)	5 б.	5 б.	5 б.
Види поточного контролю (всього 25 балів)	Модульна контрольна робота 7 (25 балів)		
Підсумковий контроль	Залік		

Всього – 599 балів, коефіцієнт – 5, 9

8. Рекомендовані джерела

Базові

Гібридна війна: in verbo et in praxi: монографія / за заг. ред. проф. Р. О. Додонова. *Донецький національний університет імені Василя Стуса*. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 412 с.

1. Закон України «Про інформацію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
2. Кириченко В. В. Психологія інформаційної діяльності: навч. посіб. 2-ге вид., вип. і доп. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 146 с.
3. Макаренко Є. А. Європейська інформаційна політика: монографія. Київ: Наша культура і наука. 2000. 368 с.
4. Макаренко Є. А. Міжнародні інформаційні відносини: монографія. Київ: Наша культура і наука. 2002. 452 с.
5. Міжнародна інформаційна безпека: сучасні виклики та загрози. Київ: Центр вільної преси, 2006. 916 с.
6. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання: монографія. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 168 с.
7. Особливості інформаційного забезпечення національного консенсусу в сучасній Україні: монографія / В. І. Попик та ін., ред. Т. Дубас та ін. *НАН України, Нац. б-ка ім. В. І. Вернадського*. Київ: НБУ ім. В. І. Вернадського, 2016. 218 с.
8. Почепцов Г. Г. Інформаційна політика: навч. посібник. Київ: Знання, 2008. 663 с.
9. Почепцов Г. Г. Сучасні інформаційні війни. Київ: Видавництво «Києво-Могилянська академія», 2015. 497 с.
10. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28.04. 2014 р. «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України»: Указ Президента України від 01.05.2014 р. № 449/2014. URL: <http://president.gov.ua/documents/4492014-17157>
11. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 02.09. 2015 р. «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»: Указ Президента України від 24.09.2015 р. № 555/2015. URL: <http://president.gov.ua/documents/5552015-19443>
12. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29.12. 2016 р. «Про доктрину інформаційної безпеки України»: Указ Президента України від 25.02.2017 р. № 47/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017>
13. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27.01.2016 р. «Про Стратегію кібербезпеки України»: Указ Президента України від 15.03.2016 р. № 96/2016. URL: <http://president.gov.ua/documents/962016-19836>

14. Про звернення Верховної Ради України до Його Всесвятості Варфоломія, Архієпископа Константинополя і Нового Риму, Вселенського Патріарха щодо надання автокефалії Православній Церкві України. RRL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1422-18>

15. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ: НІСД, 2017. 496 с.

Додаткові:

1. Агресія Росії проти України: історичні передумови та сучасні виклики: колект. монографія / П. П. Гай-Нижник та ін.; за заг. ред. П. П. Гай-Нижника. Київ: «МП Леся», 2016. 586 с.

2. Базалук, Олег. *Теория войны и мира. Геофилософия Европы*. Киев: МФКО, 2016.

3. *Брехня російських ЗМІ про Україну* – викриття у прямому ефірі. URL: <http://www.youtube.com/watch?v=plnhMGnMjdg>

4. Бурячок В. Л. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект: підручник / за заг. ред. д-ра техн. Наук, професора В. Б. Толубка. Київ: ДУТ, 2015. 288 с.

5. Важливість євроатлантичної інтеграції у створенні в Україні системи колективної безпеки та оборони під час гібридної війни з Російською Федерацією: колект. монографія / наук. ред.: М. О. Багмет та ін. Миколаїв: ЧНУ ім. Петра Могили, 2016. 94 с.

6. Виговська О. С., Білоусова Н. Б. Інформаційна складова національної безпеки України : колективна монографія. Київ : *Київський ун-т ім. Б. Грінченка*, 2017. 168 с.

7. Военная доктрина Российской Федерации. Декабрь, 2014. С. 7-8.

URL: <http://static.kremlin.ru/media/events/files/41d527556bec8deb3530.pdf>

8. Волковский Н. Л. История информационных войн: В 2 ч. Санкт-Петербург, 2003.

9. В. Путін – про талановитість Й. Геббельса. Зустріч з равінами. Відеозапис. 11 липня 2-14 р. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=zLEOIA5O8aw>

10. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. *Герменевтика: Основи філософської герменевтики*. Київ: Юніверс, 2000. Т. 1. 464 с.

11. Гай-Нижник П. П., Чупрій Л. В. Формування загальнонаціональної ідентичності українців в контексті сучасних викликів. *Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник»*. Київ, 2015. Вип. 101. С. 474-481.

12. Головка А. А. Захист кіберпростору як складова інформаційної безпеки України в умовах гібридної війни. *Молодий вчений*, 2016. № 4. Ч. 2. С. 333-336.

13. Гуржи, Володимир. Релігійні витоки і цивілізаційний потенціал доктрини «руського міра». *Вододіли секуляризації*. Український інститут стратегій глобального розвитку і адаптації, Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. С. 180-190.

14. До 20-ї річниці будапештських «гарантій»: агресія Росії проти України як фактор ерозії міжнародно-правових режимів нерозповсюдження. URL: <http://uaforeignaffairs.com/en/expert-opinion/view/article/do-20-ji-richnici-budapeshtskikh-garantii-agresija-rosiji/>
15. Дубов Д. В. Державна інформаційна політика України в умовах гібридного миру та війни. *Стратегічні пріоритети*, 2016. № 3. С. 86-93.
16. Дугин А. Г. Евразийский реванш России. Москва: Алгоритм, 2014.
17. Журналістське розслідування щодо висвітлення російськими ЗМІ подій Революції Гідності. *Russia not today* (# 2). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3ToXImr-EcY>
18. Еколого-психологічні чинники сучасного способу життя: колективна монографія / Ю. М. Швалб та ін.; за заг ред. Ю. М. Швалба. Київ: Педагогічна думка, 2007. 276 с.
19. Експерти ЄС викрили тисячі брехливих сюжетів російської пропаганди. *Liveinternet.ru*. 29 липня 2016 р. URL: <http://liveinternet.ru/users/5272452/post395388837/>
20. Єрмолаєв А., Денисенко С., Маркєєва О., Поляков Л. Українська криза. *Нова Україна. Інститут стратегічних досліджень*. Київ, 2015. 30 с.
21. Игорь Ашманов: «Сегодня информационное доминирование это все равно, что господство в воздухе». URL: <http://ain.ua/2013/05/01/123059>
22. Илларионов А. Вызовы информационной войны для свободного общества и возможная контрстратегия: Выступление на XIX Форуме Открытого Общества Эстонии. Таллин, 18 сентября 2014г. URL: <http://aillarionov.livejournal.com/735489.html>
23. Резолюция ГА ООН A/RES/55/28 «Достижения в сфере информатизации и телекоммуникаций в контексте международной безопасности». URL: <http://www.iss-eu.org>
24. Резолюция ГА ООН A/RES/56/121 «Борьба с преступным использованием информационных технологий». URL: <http://www.iss-eu.org>
25. Резолюция ГА ООН A/RES/57/239 «Создание глобальной культуры кибербезопасности». URL: <http://www.iss-eu.org>
26. Кара-Мурза, С. Г. Манипуляция сознанием. Век XXI. URL: http://loveread.ec/view_global.php?id=46172
27. Карамішева Н. В. Логіка: теоретична і прикладна: навчальний посібник. Київ: Знання, 2011. 455 с.
28. Кононеко К. А., Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Системна криза міжнародної безпеки: близькосхідно-чорноморський простір: аналітична доповідь. *Національний інститут стратегічних досліджень*. Київ, 2016. 65 с.
29. Концепция нового учебно-методического комплекса по отечественной истории. С. 3. — URL: <http://www.kommersant.ru/docs/2013/standart.pdf>

30. Конах В. К. Негативні інформаційно-психологічні впливи Російської Федерації проти України та можливі засоби протидії. *Стратегічні пріоритети. Серія: Політика*, 2014. № 3 (33). С. 23-30.
31. *Короткий опис проголошення автокефалії основних Помісних Церков*. URL: <http://www.cerkva.info/icd/203-declaracia-5-2.html>
32. Литвиненко О. В. Інформаційні впливи та операції: Теоретико-аналітичні нариси. Київ: НІДС, 2003. 240 с.
33. Магда Є. В. Гібридна війна: вижити і перемогти. Харків: Віват, 2015. 304 с.
34. Маркузе Г. Одновимірна людина. Дослідження ідеології розвинутого індустріального суспільства (глави з книги) / пер. В. Курганський. *Сучасна зарубіжна філософія: хрестоматія*. Київ: Либідь, 1996. С. 87-134.
35. *Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї*. Рада, 05.12.1994. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158
36. *Міжнародна програма ЮНЕСКО з розвитку інформації та комунікації*. URL: <http://hugo-borz.ucoz.ru/publ/1-1-0-42>.
37. *Окинавская хартия глобального информационного общества*. Окинава, 22 июля 2000 года. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=998_163.
38. *Послание президента России Федеральному собранию (2014 г.)* – URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/47173>
39. Почепцов Г. Г. Контроль над разумом. Київ: Видавничий дім «Києво-могилянська академія», 2010. 350 с.
40. Почепцов Г. Г. Від покемонів до гібридних війн. Нові комунікативні технології. Київ: Видавничий дім «Києво-могилянська академія», 2017. 260 с.
41. *Про специфіку подання російськими ЗМІ подій у Києві*. Містить приклад характерного маніпулятивного відео Д. Кісельова. lenta.ru. 02.12.2013. URL: <https://lenta.ru/articles/2013/12/02/maidan/>
42. Психология. Словарь / под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. 2-е изд., испр. и доп. Москва: Политиздат, 1990. 494 с.
43. Путин В. Быть сильными. Гарантии национальной безопасности для России. *Российская газета*, 2012. URL: <http://www.rg.ru/2012/02/20/putin-armiya.html>
44. Святейший Патриарх Кирилл: Русский мир – особая цивилизация, которую необходимо сберечь. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/text/3730705.html>
45. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування. Київ: НІСД, 2011. 334 с.
46. Ткач В. Ф. Спецпропаганда як інформаційний складник гібридної війни Росії проти України. *Стратегічні пріоритети*, № 1(38), 2016. С. 99-109. URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/Str_prioritetu/polituka_1_2016.pdf

- 47.Тюрин А. Украинство как болезнь. URL: <http://www.rus-obr.ru/ru-web/32866>
- 48.Экман П. Психология лжи. Санкт-Петербург: Питер, 2007. 272 с.
- 49.Юнг К. Г. Очерки по психологии бессознательного. Москва: Когито-Центр, 2006. 352 с.
- 50.Юнг К. Г. Душа и миф. Шесть архетипов. Москва: Харвест, 2005.
- 51.Lasswell H. Propaganda technology in the Word War. N.Y., 1927.
- 52.Libicky M. C. What is information Warfare? Wash. NDU, 1995. 59 p.
URL: <http://www.ndu.edu/ogi-bir/wais.pe>
- 53.Hoffman F.G. Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars. *Potomac Institute for Policy Studies*. Arllington, VA, 2007. P. 14. URL: http://www.potomacinstitute.org/images/stories/publication/potomac_hibridwar_0108.pdf
- 54.McLuhan M. The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man. Toronto: Univ. of Toronto Press, 1962
55. Sun Tzu. The Art of War. URL:<http://classics.mit.edu/Tzu/a>.